

ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΠΘ

7^ο Πανελλήνιο Θεατρολογικό συνέδριο
<https://www.thea.auth.gr/theatrologiko-synedrio/>

«Το θέατρο και οι τέχνες του: ιστορία, θεωρία και πράξη»
Θεσσαλονίκη, 27 Σεπτεμβρίου – 1 Οκτωβρίου 2023

ΠΕΜΠΤΗ 28 Σεπτεμβρίου 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΠΕΜΠΤΗ 28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 20234

4η Συνεδρία 09:00 – 10:30.....4

Από τον 19^ο στον 21^ο αιώνα: παράσταση, θεσμοί και προτάσεις 4

(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή) 4

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ «Η παράσταση ως καταναλωτικό αγαθό: κάθαρση δι’ ‘ελέου’ και φόβου ή βίωση συγκινήσεων ως αυτοσκοπός;»4

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ «‘Back to the Future’: Η αναβίωση του ‘παλαιού ελληνικού θεάτρου’ και το ζήτημα της ταυτότητας. Πρώτες υποθέσεις, άξονες έρευνας και διαπιστώσεις».5

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ «Το Φεστιβάλ Άργους (1994-1997): ένα πρωτοποριακό διακαλλιτεχνικό, εκπαιδευτικό και τοποειδικό εγχείρημα».....5

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ ΤΑΜΙΩΛΑΚΗ «Αναβίωση των φωτισμών του Σπύρου Ευαγγελάτου: Η όπερα *Βέρθερος* στην Εθνική Λυρική Σκηνή»6

Σκηνοθετικές τάσεις και δραματουργικές εντάσεις στο μεσοπολεμικό και μεταπολεμικό θέατρο 7

(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ) 7

ΤΑΤΙΑΝΑ ΛΙΑΝΗ «Από το μεσοπολεμικό Βερολίνο στη μεταπολεμική Αθήνα: Το *Γαϊτανάκι* του Σνίτσελερ στο εδώλιο»7

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ «Σκηνοθετώντας τα επινίκια»8

ΕΛΕΝΑ ΚΑΜΗΛΑΡΗ «Σκηνοθετώντας τον Τένεσι Ουίλλιαμς για το ραδιόφωνο του Ε.Ι.Ρ.: η περίπτωση της διασκευής του έργου *Λεωφορείο ο πόθος* σε ραδιοσκηνοθεσία Κάρολου Κουν (1954) και μουσική Μάνου Χατζιδάκι»9

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΛΕΪΜΟΝΗΣ «Βραχωρείτε...έναντια σε μια θεατρική ορθοδοξία»10

5η Συνεδρία 11:00 – 12:30.....11

«Εφαρμοσμένο θέατρο: δράμα και παράσταση στα σωφρονιστικά καταστήματα» 11

(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή) 11

ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΣΙΟΥ και ΜΑΡΘΑ ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ «ΚΡΑΤ.Ι.ΡΕΣ: ΚΡΑΤ.ούμενοι ποιούν Ι.στορίες κάπου κοντά στις Σέρ.ΡΕΣ. Πιλοτική έρευνα προγράμματος θεάτρου στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Νιγρίτας στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης Νιγρίτας»11

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜΑ και ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΠΑΝΔΗΣ «Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης εγκλειστών Σωφρονιστικού Καταστήματος αξιοποιώντας τεχνικές του διαδικαστικού δράματος σε επιλεγμένα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά κείμενα»12

ΙΩΑΝΝΑ ΜΗΤΣΙΚΑ «Το περιορισμένο σώμα: θέατρο και χορός στη φυλακή των Διαβατών»13

Μνήμη, ιστορία, λήθη: αναδιφώντας τα κατάλοιπα του παρελθόντος 14

(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ) 14

ΕΥΔΟΚΙΑ ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ «Ιστορία, ταυτότητα και μνήμη στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου: παραστάσεις ιστορικού δράματος, 1932-1967»14

ΒΑΝΙΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ «Ιστοριογραφικές μαρτυρίες ως σκηνικό και σκηνοθετικό έναυσμα. Το παράδειγμα των παραστάσεων-performance *Γιοι και Κόρες* και *Αίμα στο Αίμα* του Γιάννη Καλαβριανού»15

ΑΝΤΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ και ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΠΙΝΙΑ «Στα ίχνη της αφάνειας: η *Λούνα* της Ρίκας Μπενβένιστε σε (διασκευή και) σκηνοθεσία του Δαμιανού Κωνσταντινίδη»16

ΑΝΝΑ ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ «Αφανισμός του Τόμας Μπέρνχαρντ στη σκηνή: το παρελθόν, το παρόν και το τώρα»17

6η Συνεδρία 12:30 – 13:30.....17

Θέατρο στην εκπαίδευση: διεκδικώντας τη συμπερίληψη 17

(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή) 17

ΜΑΡΙΝΑ ΜΕΡΓΟΥ και ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΜΟΣΧΟΥ «Σώμα - τελετουργία - ποίηση: η συμβολή τελετουργικών θεατρικών τεχνικών στην προσωπική και συλλογική έκφραση των τυφλών ατόμων»17

ΤΖΙΝΑ ΓΙΩΤΑΚΗ, ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΖΩΝΙΟΥ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΗ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΑΝΟΥ, ΙΩΑΝΝΑ ΤΖΑΡΤΖΑΝΗ και ΑΝΝΑ ΤΣΙΧΛΗ-ΜΠΟΥΑΣΣΟΝΝΑ «Η συμπερίληψη μέσω των

παραστατικών τεχνών: Παρουσίαση του προγράμματος ‘Addressing Segregation of the Roma Population through Performing Arts’»	19
RAITA STEYN «Οι Θεατρικές Τέχνες στην εκπαίδευση και η απομυθοποίηση ιδεών για τον Αλμπινισμό: το παράδειγμα της Νότιας Αφρικής»	21
Στις σκηνές του πολιτικού και του ‘πραγματικού’	22
(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)	22
ΝΑΤΑΛΙ ΜΗΝΙΩΤΗ «Η σκηνική πρόσληψη τριών έργων του Dario Fo στη μεταπολιτευτική και μεταμνημονιακή Ελλάδα: <i>Η Ισαβέλλα, τρεις καραβέλλες και ένας παραμυθός, Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω</i> και <i>Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού</i> »	22
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΝΔΥΛΙΔΟΥ «Η χρήση της τεχνικής verbatim σε επιλεγμένες παραστάσεις της Μετασοβιετικής δραματουργίας»	23
ΧΑΡΗΣ ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ «Ταυτότητα και αυτονομία στη σύγχρονη δραματουργία. Η παράσταση θεάτρου ντοκουμέντο <i>801,5 m</i> και η ανάδυση της δημιουργίας ως στοιχείο του πολιτικού»	24
7η Συνεδρία 14:30 – 16:00.....	25
Νεοελληνικές παραστάσεις: σκηνοθετικοί πειραματισμοί	25
(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή)	25
ΟΛΓΑ ΧΑΤΖΗΙΑΚΩΒΟΥ «Ο <i>Βούτσεκ</i> του Γκέοργκ Μπύχνερ σε σκηνοθεσία Σταύρου Τσακίρη (α΄ εκδοχή: ΚΘΒΕ, Βασιλικό Θέατρο, 2016 και β΄ εκδοχή: Θεατρικές Επιχειρήσεις Τάγαρη, Θέατρο Πόλη, 2022)».....	25
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΚΑΦΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ «Πόσο κοστίζει να ζεις: το κόστος της δι-επαφής, το τίμημα του Άλλου»	26
ΖΩΡΖΙΝΑ ΤΖΟΥΜΑΚΑ «Μεταδραματικά βακχικά τοπία. Το <i>Μαύρο Νερό</i> της Ελφρίντε Γιέλινεκ στο θέατρο Altera Pars, σε σκηνοθεσία Θοδωρή Αμπαζή και δραματουργία Έλσας Ανδριανού»	26
Το θέατρο της ψηφιακής εποχής: σύγχρονες διαστάσεις	27
(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)	27
ΜΕΛΙΝΑ ΓΑΡΜΠΗ «Ο ηθοποιός στο διαμεσικό θέατρο της Christiane Jatahy. Ζητήματα υποκριτικής πράξης και θεωρίας με αφορμή την παράσταση <i>Julia</i> »	27
ΜΑΡΙΑ ΣΕΧΟΠΟΥΛΟΥ «Σύγχρονες πολυμεσικές επιτελέσεις: Το ‘Live Cinema’ της Katie Mitchell, με αφορμή την υποδοχή του στο Φεστιβάλ Αθηνών»	28
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥΛΗ «Βιοματικές Δραματουργίες: το Διαδικτυακό Θέατρο, η Cyberformance και τα ψηφιακά κείμενα και περιβάλλοντα».....	29
ΑΥΡΑ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ «Αξιοποιώντας τη νέα ‘ζωντανότητα’ στη σκηνική πράξη. Μία σκηνοθετική προσέγγιση»	30
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ.....	31
17:00-19:00, Αίθουσα Α1, Κτίριο Εξαδακτύλου	31
SEMPREVIVA «Το φεγγάρι, ο τοίχος, το λιοντάρι...κι ένα Όνειρο».....	31
17:00-19:00, Αίθουσα Γ2, Κτίριο Εξαδακτύλου	32
ΕΚΑΒΗ ΓΟΥΪΤΛΟΚ ΜΠΛΑΝΤΕΛ «Η αποτελεσματικότητα της πολυαισθητηριακής αντίληψης».....	32

ΠΕΜΠΤΗ 28 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2023

4η Συνεδρία 09:00 – 10:30

**Από τον 19^ο στον 21^ο αιώνα: παράσταση, θεσμοί και προτάσεις
(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή)**

**ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ «Η παράσταση ως καταναλωτικό αγαθό: κάθαρση δι’
‘ελέου’ και φόβου ή βίωση συγκινήσεων ως αυτοσκοπός;»**

Όταν κατά τον 18^ο αιώνα, τον αιώνα της αισθηματολογίας, ο Τζον Λοκ αναβάθμισε τα εμπειρικά αισθήματα σε απαρχές της γνωστικής εμπειρίας και ο Λόρδος Σάφτσμπερι απέδωσε στο υποκείμενο μια εσώτερη ηθική αίσθηση, τέθηκαν οι θεωρητικές βάσεις για τον προβιβασμό του αισθήματος σε θεμελιώδη αξία των ανθρώπων του δυτικού πολιτισμού. Παράλληλα οι σύγχρονες συνθήκες διαβίωσης στις δυτικές μεγαλουπόλεις, με τον αυστηρό καταμερισμό της εργασίας και τον μονοδιάστατο τρόπο ζωής, περιόρισαν το πιο πολύπλευρο παραδοσιακό πλαίσιο εμπειριών του ανθρώπου. Η ταυτόχρονη προσαρμογή του θεάτρου και της τέχνης γενικότερα στους νόμους της αγοράς προσέδωσε σε αυτές τις καινοφανείς εξελίξεις μια συγκεκριμένη διάσταση. Με την αγορά ενός εισιτηρίου θεατρικής παράστασης (ή ενός μυθιστορήματος), οι θεατές (ή αναγνώστες) μπορούσαν, με την πρόφαση της αισθηματικής αγωγής τους, να βιώσουν λίγες ώρες έντονων συναισθηματικών εμπειριών αποκομμένων από τον καθημερινό βίο τους. Άλλωστε η πρόκληση του τραγικού ‘ελέου’ συνδέθηκε τόσο με την ηθική βελτίωση του ανθρώπου όσο και με την ευχαρίστηση. Νέα δραματικά είδη αναπτύχθηκαν με στόχο να ικανοποιήσουν αυτή την καινούρια, θεωρητικά καθαγιασμένη αλλά ουσιωδώς καταναλωτική, ‘ανάγκη’ για συγκίνηση (ή κατανάλωση συναισθημάτων κατά τον Raymond Williams, *Modern Tragedy*, 1996). Την παθητική τραγωδία του 18^{ου} αιώνα διαδέχθηκε το μελόδραμα του 19^{ου} αιώνα, τα θρίλερ και οι κινηματογραφικές περιπέτειες του 20^{ου} αιώνα, ενώ η περσόνα των βεντετών διεύρυνε την υποκειμενικότητα αυτής της αγορασμένης υποκατάστατης εμπειρίας. Στις παραστάσεις των νέων ειδών, η πρόκληση του ‘ελέου’ και του φόβου (κυρίως όμως του ‘ελέου’), πρόσφερε μια διαφορετική μορφή ‘κάθαρσης’, ξεκομμένης από τον ενιαύσιο κύκλο ζωής και τελετουργιών, καθώς η εμπορική παράσταση αυτονομήθηκε σε μια ψυχαγωγική επιλογή του ελεύθερου χρόνου. Η συναισθηματική εμπειρία της παράστασης έγινε ένα υποκατάστατο καταναλωτικό αγαθό με τη σημασία που προσδίδει σε αυτό η μαρξιστική θεωρία.

Η **Ιωάννα Παπαγεωργίου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών. Ολοκλήρωσε τη διατριβή της στο Goldsmiths College, University of London, με θέμα «The Origins of the Star Phenomenon: Stars and the Starring System in the Eighteenth-Century British Theatre». Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Το ευρωπαϊκό θέατρο από τον 17ο έως τον 19ο αιώνα (από τον Κλασικισμό μέχρι τον Ρομαντισμό)*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, Πάτρα 2012 και *Προφορική παράδοση και νεοτεραισμός. Η δομή των έργων του ελληνικού θεάτρου σκιών κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου. Η περίπτωση της Πάτρας*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης [υπό έκδοση]. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της στρέφονται γύρω από το ευρωπαϊκό θέατρο του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού, τις σχέσεις του νεοελληνικού με το ευρωπαϊκό θέατρο, τον βεντετισμό, το θέατρο του

βουλεβάρτου, το λαϊκό παραδοσιακό θέατρο, το θέατρο σκιών και τις σπουδές φύλου. Είναι επιστημονική υπεύθυνος του ερευνητικού προγράμματος «Το δραματολόγιο του ελληνικού θεάτρου σκιών».

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ «‘Back to the Future’: Η αναβίωση του ‘παλαιού ελληνικού θεάτρου’ και το ζήτημα της ταυτότητας. Πρώτες υποθέσεις, άξονες έρευνας και διαπιστώσεις»

Ως γνωστόν βασικός άξονας στη διαδικασία διαμόρφωσης της ταυτότητας του ελληνικού θεάτρου υπήρξε η αναβίωση του αρχαίου ελληνικού δράματος στους νεότερους χρόνους. Δεν ήταν ωστόσο ο μόνος. Ένας δεύτερος, εξίσου σημαντικός αν και σχετικά αδιερεύνητος, άξονας που επέδρασε στην ταυτότητα του ελληνικού θεάτρου στράφηκε στην αναβίωση μιας σειράς έργων του νεοελληνικού θεάτρου που η συγγραφή του εκτείνεται από τον 17^ο μέχρι τον 19^ο και τις αρχές του 20ού αιώνα, ανήκει σε ένα πλήθος διαφορετικών ειδών αλλά εκφράζεται με μια ποικιλία ενδογλωσσικών παραλλαγών. Ωστόσο, ο άξονας αυτός, αν και διαρκής, δεν υπήρξε το ίδιο δυναμικός σε όλες τις επιμέρους περιόδους. Αντίθετα, η αναβίωση των έργων της νεοελληνικής θεατρικής παράδοσης εντείνεται ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του '70 και στα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης, καθώς και στις σύγχρονες ερευνητικές σκηνές του 21^{ου} αιώνα, από νεανικούς θιάσους. Η ανακοίνωση επιχειρεί να διατυπώσει τις βασικές υποθέσεις της έρευνας και να προχωρήσει σε διαπιστώσεις σχετικά με τους λόγους πύκνωσης του σχετικού ρεπερτορίου του ‘παλαιού ελληνικού θεάτρου’ στις συγκεκριμένες περιόδους της ελληνικής Σκηνής.

Ο **Γρηγόρης Ιωαννίδης** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, διπλωματούχος του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Η/Υ του Ε.Μ.Π. και πτυχιούχος του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, με Μεταπτυχιακές σπουδές στη Φιλοσοφία των Επιστημών (King’s College, London) και τη Θεατρολογία. Διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών με διδακτορικό για το ξένο ρεπερτόριο και τη συμβολή του στη διαμόρφωση του σύγχρονου ελληνικού θεάτρου. Τα ενδιαφέροντα του περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη νεότερη και σύγχρονη ελληνική δραματολογία, το ξένο ρεπερτόριο, τη δημιουργική γραφή, τη χρήση νέων τεχνολογιών στη θεατρολογία. Έχει κατά καιρούς συνεργαστεί ως σύμβουλος με όλους τους θεσμικούς θεατρικούς φορείς της χώρας και έχει επανειλημμένως διδάξει σε θεατρικά σεμινάρια, εργαστήρια και συναντήσεις, όπως και στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Έχει συνεργαστεί στην επιμέλεια και οργάνωση κεντρικών εκθέσεων για το θέατρο και την ιστορία του. Είναι συγγραφέας μονογραφιών για το ελληνικό και ξένο ρεπερτόριο του ελληνικού θεάτρου, καθώς και σημαντικού αριθμού δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά. Υπήρξε στο παρελθόν ο θεατρικός κριτικός του *Αντί* και της *Ελευθεροτυπίας*, ενώ από το 2011 μέχρι σήμερα κρατά τη στήλη θεατρικής κριτικής στην *Εφημερίδα των Συντακτών*.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ «Το Φεστιβάλ Άργους (1994-1997): ένα πρωτοποριακό διακαλλιτεχνικό, εκπαιδευτικό και τοποειδικό εγχείρημα»

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, σε μια εποχή σημαντικών ανακατατάξεων στο πολιτιστικό τοπίο της Ελλάδας, η Ελένη Βαροπούλου, θεατρολόγος και κριτικός, πραγματοποιεί ένα από τα σημαντικότερα, αλλά και πιο παραγνωρισμένα εγχειρήματα στη φεστιβαλική ιστορία της χώρας. Τολμώντας μία ευθεία αναμέτρηση με το γειτνιάζον Φεστιβάλ Επιδαύρου, το οποίο στη δεκαετία του 1990 μοιάζει να έχει χάσει κάθε ζωτικότητα, η Βαροπούλου δημιουργεί ένα

θεματικό φεστιβάλ παραστατικών και άλλων τεχνών, με ξεκάθαρη διακαλλιτεχνική, διαμεσική, εκπαιδευτική και τοποειδική κατεύθυνση. Στο φεστιβάλ αυτό θα παρουσιαστούν νέοι Έλληνες καλλιτέχνες, οι περισσότεροι από τις οποίους θα πρωταγωνιστήσουν τις επόμενες δεκαετίες στο πολιτιστικό τοπίο της χώρας, όσο και προσκεκλημένοι, κυρίως ανερχόμενοι, ξένοι δημιουργοί. Η ανακοίνωση δεν θα επιχειρήσει μια ιστορική ανασκόπηση του φεστιβάλ, αλλά την ανάδειξη των θεωρητικών ερωτημάτων που οδήγησαν την Βαροπούλου στην επιλογή των συγκεκριμένων αξόνων δράσης, που έδιναν έμφαση στην έρευνα έναντι του αποτελέσματος, στην ανάδειξη του νέου, έναντι της επιβεβαίωσης του κατεστημένου, στις υβριδικές μορφές παραστατικών τεχνών, έναντι των καθαρών. Ταυτόχρονα, μέσα από συνεντεύξεις με τη διευθύντρια του φεστιβάλ, αλλά και με καλλιτέχνες που συμμετείχαν σε αυτό, θα επιχειρήσω να αντιληφθώ στη συγχρονία τη συμβολή του φεστιβάλ στη διαμόρφωση νέων αντιλήψεων για τις παραστατικές τέχνες, καθώς και την επίδρασή του στη δημόσια σφαίρα και στη γενικότερη συζήτηση για την πολιτική των φεστιβάλ και την ενεργοποίηση των αρχαίων θεάτρων και αρχαιολογικών χώρων.

Ο **Αλέξανδρος Ευκλείδης** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε στο Τμήμα Θεάτρου του Α.Π.Θ., όπου εκπόνησε και τη διδακτορική του διατριβή, ενώ πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές θεατρολογίας στο πανεπιστήμιο Paris III. Δίδαξε στα Τμήματα Θεάτρου του Α.Π.Θ, Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών και Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, καθώς και στις Δραματικές Σχολές του Εθνικού Θεάτρου και του Κ.Θ.Β.Ε., στο οποίο και εργάστηκε ως σύμβουλος δραματολογίου. Ως σκηνοθέτης μουσικού θεάτρου και όπερας, έχει συνεργαστεί με οργανισμούς όπως η Εθνική Λυρική Σκηνή, το Φεστιβάλ Αθηνών, η Neuköllner Oper του Βερολίνου, το Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, η Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση, η Όπερα Θεσσαλονίκης, οι Όπερες των Ζητιάνων, το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Πάτρας, κ.ά. Το διάστημα 2017-2022 διετέλεσε καλλιτεχνικός διευθυντής της Εναλλακτικής Σκηνής της ΕΛΣ. Είναι Επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ ΤΑΜΙΩΛΑΚΗ «Αναβίωση των φωτισμών του Σπύρου Ευαγγελάτου: Η όπερα *Βέρθερος* στην Εθνική Λυρική Σκηνή»

Ο *Βέρθερος* του Ζυλ Μασνέ σε σκηνοθεσία Σπύρου Ευαγγελάτου παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Θέατρο «Ολύμπια» της Εθνικής Λυρικής Σκηνής το 2014. Στην παραγωγή αυτή ο Ευαγγελάτος υπέγραψε επίσημα και τους φωτισμούς. Με αφορμή την αναβίωση της σκηνοθεσίας στην Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος τον Μάρτιο του 2023, η παρούσα έρευνα εστιάζει στην αρχική μελέτη φωτισμού από το σκηνοθέτη και τις δυνατότητες μεταφοράς της στο νέο χώρο. Συγκεκριμένα μελετάται και αναλύεται σε βάθος η δραματουργία του φωτισμού και ο ρόλος του φωτός σε κάθε μια από τις τέσσερις πράξεις του έργου. Επιπλέον, παρουσιάζεται η συνέργεια του φωτισμού με τη σκηνογραφία του Γιώργου Πάτσα και η σύνδεση των αλλαγών φωτισμού με τη μουσική. Τα τεκμήρια που εντοπίστηκαν στη διάρκεια της έρευνας συγκεντρώθηκαν, κατηγοριοποιήθηκαν και οδήγησαν στη σύνταξη ενός πλήρους ‘τεύχους φωτισμού’ το οποίο περιλαμβάνει: α) την αποτύπωση του φωτιστικού εξοπλισμού του έργου σε κάτοψη, β) τη λίστα με αναφορά στο χρώμα, τους χρόνους των αλλαγών και τους βαθμούς έντασης των φωτισμών του Ευαγγελάτου, και γ) τον οδηγό αλλαγής των σκηνών φωτισμού (LX cues) πάνω στο σπαρτίτο. Επιπλέον, εντοπίζονται κοινά σημεία και αποκλίσεις μεταξύ της φωτιστικής προσέγγισης του Ευαγγελάτου ως σκηνοθέτη και των βασικών μεθόδων σχεδιασμού φωτισμού που έχουν διατυπωθεί στη διεθνή βιβλιογραφία. Η εισήγηση

κλείνει με συμπεράσματα γύρω από την ουσία της συνεργασίας ανάμεσα σε σκηνοθέτες και φωτιστές, το ρόλο των σχεδιαστών φωτισμού στην όπερα και τη σημασία της συμβολής τους στην αναβίωση των φωτισμών μιας θεατρικής παραγωγής.

Η **Βαλεντίνα Ταμιωλάκη** είναι σχεδιάστρια φωτισμού. Κάτοχος Master of Arts: Advanced Theatre Practice με ειδίκευση στο σχεδιασμό φωτισμών (University of London, Royal Central School of Speech and Drama). Σπούδασε μουσική στο Εθνικό Ωδείο Χαλανδρίου και θεατρολογία στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Αθήνας όπου σήμερα εκπονεί διδακτορική διατριβή. Έχει εργαστεί σαν βοηθός δίπλα σε καταξιωμένους Έλληνες και ξένους φωτιστές, όπως οι: Gerald Karlikow, Aideen Malone, Paul Zacharek, Ελευθερία Ντεκώ, Μελίνα Μάσχα και Σάκης Μπιρμπίλης, κερδίζοντας έτσι την ευκαιρία να μελετήσει σε βάθος διαφορετικές προσεγγίσεις στη χρήση του θεατρικού φωτισμού. Από το 2007 έχει σχεδιάσει φωτισμούς για πολλές παραστάσεις θεάτρου, χορού και όπερας, συναυλίες λόγιας μουσικής, έργα site-specific, θέατρο κούκλας και εικαστικές εγκαταστάσεις σε χώρους όπως: Εθνική Λυρική Σκηνή (ΚΠΙΣΝ), Εθνικό Θέατρο, Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, Στέγη Ιδρύματος Ωνάση, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Φεστιβάλ Αθηνών (Πειραιώς 260), Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Μουσείο Άλεξ Μυλωνά, και σε πολλούς ανεξάρτητους χώρους του ελεύθερου θεάτρου.

Σκηνοθετικές τάσεις και δραματουργικές εντάσεις στο μεσοπολεμικό και μεταπολεμικό θέατρο

(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)

ΤΑΤΙΑΝΑ ΛΙΑΝΗ «Από το μεσοπολεμικό Βερολίνο στη μεταπολεμική Αθήνα: Το Γαϊτανάκι του Σνίτσερ στο εδώλιο»

Στις 23 Δεκεμβρίου 1920 η βερολινέζικη πρεμιέρα του έργου του Άρτουρ Σνίτσερ, *Το γαϊτανάκι* δίχασε το κοινό και τους κριτικούς και οδήγησε τους συντελεστές της παράστασης στο εδώλιο. Το έργο του Βιεννέζου συγγραφέα, που παρουσιάζει την υποκρισία της αστικής κοινωνίας μέσα από δέκα σύντομες σκηνές που καταλήγουν στην σεξουαλική πράξη, προκάλεσε ένα πρωτοφανές θεατρικό σκάνδαλο και μία δίκη, για την οποία διασταύρωσαν τα ξίφη τους στον Τύπο οι σημαντικότεροι διανοούμενοι, αλλά και πολιτικοί της εποχής. Την υπεράσπιση ανέλαβε ο πρώην σοσιαλδημοκράτης Υπουργός Εσωτερικών Β. Χάινε και η ετυμηγορία που εκδόθηκε μετά από 10 μήνες αναβολών και 13 μέρες διαβουλεύσεων απάλλασσε το έργο από την κατηγορία της πρόκλησης δημοσίου σκανδάλου.

Σχεδόν 25 χρόνια αργότερα, το 1946, το έργο του Σνίτσερ ανεβαίνει (για δεύτερη φορά) στην Ελλάδα από τον θίασο Μουσούρη–Μόρντο–Ανεμογιάννη με τίτλο *Ερωτικό γαϊτανάκι*, συγκεντρώνοντας τα πυρά εξαγριωμένων θεατών και συντηρητικών αρθρογράφων. Το αποτέλεσμα είναι μία νέα δίκη, θεατρική αυτή τη φορά, όπου καταξιωμένοι διανοούμενοι (Ν. Βέης, Α. Θρύλος, Π. Χάρης) καλούνται στη σκηνή του θεάτρου Αλίκη για να αποφανθούν αν το έργο είναι «πορνογράφημα», που οδηγεί στην έκλυση των ηθών της χώρας. Την ακροαματική διαδικασία παρακολουθούν περίπου 800 άτομα και η απόφαση που εκδίδεται δύο μέρες αργότερα, αφού έχουν πάρει δημόσια θέση πολλοί διανοούμενοι, όπως ο Γ.

Ξενόπουλος, απαλλάσσει το έργο από την κατηγορία του «πορνογραφήματος», με ορισμένες, ωστόσο, επιφυλάξεις.

Μέσω μιας εκ του σύνεγγυς ανάγνωσης των άρθρων και των κριτικών για τις παραστάσεις και με το βλέμμα στο ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο της εποχής επιχειρείται μια συγκριτική ανάλυση δύο θεατρικών δικών, τόσο ανόμοιων, αλλά τελικά τόσο όμοιων όσον αφορά το βασικό διακύβευμα: μπορεί το κράτος ή η επικρατούσα ηθική να έχει λόγο στα θέματα της τέχνης;

Η **Τατιάνα Λιάνη** είναι μέλος Ε.Ε.Π. στο Τμήμα Θεάτρου Α.Π.Θ. Έχει σπουδάσει Γερμανική Φιλολογία (BA) και Θεωρία της Λογοτεχνίας, Μεταφρασεολογία και Συγκριτική Γραμματολογία (MA) στο Α.Π.Θ και στη Freie Universität Berlin. Η διδακτορική της διατριβή είχε θέμα «Ο μύθος της Βιέννης. Όψεις της Βιέννης στον αυτοβιογραφικό λόγο» (Α.Π.Θ., υποτροφία Ι.Κ.Υ.). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στον γερμανόφωνο πολιτισμό και την πρόσληψή του στην Ελλάδα, σε ζητήματα συγκριτικής γραμματολογίας στη λογοτεχνία και το θέατρο, στον αυτοβιογραφικό λόγο και σε ζητήματα μεταφρασεολογίας. Σχετικά άρθρα και μελέτες της έχουν δημοσιευτεί σε συλλογικούς τόμους και επιστημονικά περιοδικά, ενώ έχει μεταφράσει και επιμεληθεί βιβλία και θεατρικά έργα από τη γερμανική γλώσσα (Μπρεχτ, Κοκόσκα, Ρίλκε, Τσβάνιχ, Έρπενμπεκ).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ «Σκηνοθετώντας τα επινίκια»

Η ανακοίνωση επικεντρώνεται στην αξιοποίηση θεατρικών γεγονότων, τόσο εκ μέρους του κρατικού μηχανισμού όσο και στο πεδίο της προπαγάνδας στη δημόσια σφαίρα, κατά την τελική φάση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, με αφετηρία δύο παραστάσεις: την *Ορέστεια* του Αισχύλου, σε σκηνοθεσία Δημήτρη Ροντήρη, από το Εθνικό Θέατρο τον Σεπτέμβριο του 1949 στο Ηρώδειο και τη *Δόξα και το δράμα της Ελλάδος* του Γεωργίου Σαμουήλ, σε σκηνική επιμέλεια του Κίμωνα Καπετανάκη, τον ίδιο μήνα στο κινηματοθέατρο Παλλάς. Κατά την περίοδο 1946-1949 η κρατική σκηνή δεν έμεινε αμέτοχη στην εμφύλια σύρραξη. Είτε με την παραχώρηση ηθοποιών της είτε με τη φιλοξενία εκδηλώσεων είτε με τη συμμετοχή κλιμακίων της, ανέπτυξε, παράλληλα με το καλλιτεχνικό έργο της, μια σειρά από δράσεις υποστήριξης της κυβέρνησης στη μάχη απέναντι στον «εσωτερικό εχθρό». Η παράσταση της τριλογίας του Αισχύλου, αφενός αποτέλεσε για τον σκηνοθέτη της το σημαντικότερο προσωπικό καλλιτεχνικό εγχείρημα εκείνων των ετών, αφετέρου για την κυβέρνηση και τη διοίκηση του Εθνικού Θεάτρου απέκτησε πολιτικό νόημα (όπως είχε συμβεί και το 1946 με την επανάλυση των *Περσών*). Η παράσταση του «πατριωτικού θεατρικού έργου» του υποστράτηγου της Χωροφυλακής, Γενικού Διευθυντή του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και μέλους της Επιτροπής Λογοκρισίας για το θέατρο εκείνη την περίοδο, Γεωργίου Σαμουήλ υποστηρίχθηκε από την κρατική σκηνή με την παραχώρηση ηθοποιών του Εθνικού Θεάτρου και σπουδαστών της Δραματικής Σχολής του, καθώς και με την άδεια χρήσης του Βασιλικού Θεάτρου Θεσσαλονίκης. Η ανακοίνωση θα επιχειρήσει να εξετάσει τον απόηχο των ιστορικών γεγονότων στις δύο παραστάσεις, που εντοπίζεται είτε στο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα είτε στην εργαλειοποίησή τους στον δημόσιο λόγο, λίγες ημέρες μετά τη λήξη των πολεμικών επιχειρήσεων στα βουνά της Μακεδονίας.

Ο **Παναγιώτης Μιχαλόπουλος** είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μέλος Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού

Προσωπικού στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Φεστιβάλ Αθηνών Επιδαύρου. Στο παρελθόν έχει διδάξει στα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, έχει εργαστεί ως ερευνητής στην Ακαδημία Αθηνών, ενώ ως θεατρολόγος έχει συνεργαστεί με πολλούς αθηναϊκούς θιάσους και ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σπούδασε θεατρολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο οποίο συνέχισε τις μεταπτυχιακές σπουδές του και αναγορεύτηκε αριστούχος διδάκτωρ. Έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις σε συνέδρια, ημερίδες και διημερίδες και έχει δημοσιεύσει μελέτες του σε επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων.

ΕΛΕΝΑ ΚΑΜΗΛΑΡΗ «Σκηνοθετώντας τον Τένεσι Ουίλλιαμς για το ραδιόφωνο του Ε.Ι.Ρ.: η περίπτωση της διασκευής του έργου *Λεωφορείο ο πόθος* σε ραδιοσκηνοθεσία Κάρολου Κουν (1954) και μουσική Μάνου Χατζιδάκι»

Η ανακοίνωση βασίζεται στη μελέτη για τις διασκευές δραματικών κειμένων για το ραδιόφωνο του ΕΙΡ από το 1953 έως το 1967, που έγινε για τις ανάγκες της διατριβής μου με τίτλο «Το θέατρο στο ραδιόφωνο του ΕΙΡ από το 1953 έως το 1967: Στρατηγικές διασκευής δραματικών κειμένων για το ραδιόφωνο». Ενώ για την αντίστοιχη περίοδο στο ελληνικό θέατρο υπάρχει πληθώρα μελετών που εξετάζουν το θέμα από πολλές σκοπιές (ρεπερτόριο, συγγραφείς κ.λπ.), το ελληνικό ραδιόφωνο παραμένει ακόμα παρθένο έδαφος για τον ερευνητή.

Η παρούσα ανακοίνωση έχει ως αντικείμενο τις διασκευές των θεατρικών έργων του Τένεσι Ουίλλιαμς για το ραδιόφωνο του ΕΙΡ και συγκεκριμένα τη διασκευή του έργου *Λεωφορείο ο πόθος* σε μετάφραση και διασκευή για το ραδιόφωνο του Νίκου Γκάτσου, ραδιοσκηνοθεσία Κάρολου Κουν και μουσική Μάνου Χατζιδάκι. Η διασκευή μεταδόθηκε στις 13 Οκτωβρίου του 1954, τρία χρόνια μετά την κινηματογραφική μεταφορά του έργου σε σκηνοθεσία του Ελία Καζάν και πέντε χρόνια μετά το ανέβασμά του στο Θέατρο Τέχνης με τους ίδιους βασικούς συντελεστές. Η διασκευή διακρίνεται για τη χρήση μοντερνιστικών τεχνικών αφήγησης και καινοτόμων στρατηγικών μεταφοράς. Στόχος της ανακοίνωσης είναι να εξετάσουμε α) πώς το ραδιόφωνο της δεκαετίας του '50 και '60 οικειοποιείται και αξιοποιεί τους θεατρικούς, ραδιοφωνικούς αλλά και κινηματογραφικούς κώδικες για τη μεταφορά του έργου του Ουίλλιαμς και τι δυνατότητες έχει το μέσο σε σχέση με την θεατρική σκηνή να αφηγηθεί την ιστορία του έργου; β) με ποιους τρόπους ο σκηνοθέτης προσεγγίζει το δραματικό σύμπαν, την ατμόσφαιρα του έργου και το ύφος του δραματουργού; και γ) πώς η ραδιοφωνική παρουσία του δραματουργού μας τροφοδοτεί με γνώσεις για τον τρόπο παρουσίασης των έργων του από τις αθηναϊκές σκηνές;

Η Έλενα Καμηλάρη σπούδασε Γερμανική Φιλολογία με ειδίκευση στη λογοτεχνική μετάφραση (Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών) και Υποκριτική («Σχολή Αθηνών»). Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη θεατρολογία (Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών). Υπότροφος του ΜΙΕΤ και του Ιδρύματος Ωνάση έλαβε το διδακτορικό της τίτλο το 2022 από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ (Βαθμός: Άριστα). Το θέμα της διατριβής της είναι «Το θέατρο στο ελληνικό ραδιόφωνο: Στρατηγικές διασκευής θεατρικών έργων για το ραδιόφωνο στην περίοδο 1953-1967». Η μονογραφία της για το θέατρο στο ραδιόφωνο είναι υπό έκδοση (Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη), όπως και ο κατάλογος των ραδιοφωνικών διασκευών που μεταδόθηκαν από το Ε.Ι.Ρ. από το 1953 έως το 1967 (ΜΙΕΤ). Εργάστηκε επί σειρά ετών ως ηθοποιός και μεταφράστρια, ενώ τα τελευταία χρόνια διδάσκει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το επιστημονικό της ενδιαφέρον επικεντρώνεται στους αφηγηματικούς κώδικες διαφορετικών μέσων, κυρίως του ραδιοφώνου, για τη μεταφορά δραματικών κειμένων, στη θεωρία διασκευής, σε ζητήματα ιστοριογραφίας, όπως η πρόσληψη της

ξένης δραματογραφίας στην Ελλάδα τη δεκαετία του '50 και του '60 και η πρόσληψη νεωτεριστικών τάσεων μέσα από τις ραδιοφωνικές διασκευές. Έχει ασχοληθεί με την μεταφορά πρακτικών του επινοημένου θεάτρου στην εκπαίδευση και με το θεατρικό παιχνίδι ως εργαλείο έκφρασης και εισαγωγής στη θεατρική πράξη.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΛΕΪΜΟΝΗΣ «Βραχωρείτε...ενάντια σε μια θεατρική ορθοδοξία»

Σκοπός της ανακοίνωσης αυτής είναι η μελέτη της συμβολής του Σπύρου Βραχωρίτη στο θέατρο μέσα από τις δραματικές του πρακτικές και επινοήσεις. Ερευνώντας το έργο, ενός δημιουργού που τόλμησε να επιχειρήσει την πρωτοτυπία στο θέατρο θα επιχειρηθεί η απόδειξη ή έστω η υπόδειξη των στόχων και των προθέσεων, ως προς τη διαχείριση από μέρους του, του θεατρικού χρόνου και χώρου. Επίσης θα ερευνηθεί η σχέση του σκηνοθέτη Βραχωρίτη με τον ηθοποιό ως φορέα του κειμένου. Περαιτέρω δε, μελετώντας τη σχέση του με τους ηθοποιούς θα γίνει αναφορά στην ιδιαίτερη σχέση του Βραχωρίτη και τη στενή συνεργασία του με τον Σκυλοδήμο και θα επιχειρηθεί να οριοθετηθούν κατά το δυνατόν τα όρια συνύπαρξής τους επί τη βάση της αμοιβαίας, αμφίδρομης εμπιστοσύνης στο θεατρικό σανίδι. Ως αντικείμενα μελέτης θα ληφθούν έργα του σκηνοθέτη που ανέβασε στη σκηνή μέσα στο θέατρο αλλά και σε εξωτερικό περιβάλλον, καθώς και ποιητικά έργα από το πρωτότυπο επιμένοντας στη μουσικότητα και την ηχηρότητα του λόγου. Αποτελεί για αυτήν την έρευνα πεδίο αναζήτησης επίσης η αποδοχή που γνώρισαν οι παραστάσεις του Βραχωρίτη και πόσο αντιληπτή έγινε η προσπάθειά του τόσο στην πρωτεύουσα όσο και σε μια επαρχιακή πόλη, στον Βόλο όπου σύστησε τη Θεατρική Λέσχη Βόλου αλλά και στο εξωτερικό, καθώς το έργο του παρουσιάστηκε σε πολλές χώρες της Ευρώπης ως και τις μακρινές Ινδίες. Ο Σπύρος Βραχωρίτης, μια προσωπικότητα στον χώρο του θεάτρου που χαρακτηρίστηκε από αιρετικός ως και «ανένδοτος προφήτης, αφανής συνωμότης ενός θεατρικού αύριο χωρίς αρχή και με διαρκώς επικείμενο τέλος» έχει διανύσει μία πολύ ενδιαφέρουσα πορεία στον χώρο του θεάτρου και για αυτό η εισήγηση θα επικεντρωθεί τόσο στη θεατρική του πρωτοπορία και τη μοναδικότητά του, εξετάζοντας τη σχέση του με την ποιητική γλώσσα στην προσπάθειά του να μεταπλάσει τον ποιητικό λόγο σε θεατρική πράξη ακολουθώντας τη δική του σκηνοθετική γραμμή.

Ο Διονύσης Λεϊμόνης γεννήθηκε στο Αιτωλικό. Είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Ιωαννίνων. Ζει στη Νέα Ιωνία Βόλου και εργάζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ασχολείται με την αρθρογραφία σε εφημερίδες και περιοδικά καθώς και με τη συγγραφή λογοτεχνικών έργων. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στο Τμήμα Δημιουργικής γραφής του Ε.Α.Π. από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ. Εργογραφία: *Η Κολυμβήθρα του Σιλβάμ*, Παππάς, *Το μυστικό της Λαγκάνας*, Εκδόσεις Πολιτιστικού Ιδρύματος Τραπεζίης Κύπρου 2009, *Το Χαμένο ταίρι*, Εκδόσεις Ακρίτας 2009, *Τα Τίμια δώρα*, Ήρα Εκδοτική, 2013, *Το δέκατο έβδομο κιβώτιο*, σειρά “Περιστερία”, Εκδόσεις Πατάκη, 2014, *Το τέταρτο αλογάκι*, Εκδόσεις Πατάκη, 2017, *Δημιουργική γραφή στην τάξη – Α, Β και Γ Γυμνασίου*, Εκδόσεις Γράφημα, 2018, *Ο θαλασσοφυριχτής*, Αρτέον Εκδοτική, 2018, *Ημερολόγιο δημιουργικής ραφής*, Εκδόσεις Γράφημα, 2019, *Τα χέρια της θεάς*, Εκδόσεις Πατάκη, 2020. *Το παιδί με τη φουστάνελα*, Αρτέον, 2020, *Αρωμα Ευγένειας*, Εκδόσεις Νάμα, 2022, *Η Στραβοκόσταινα. Γουτού Γουπατού: απόδοση στη δημοτική*, Αρτέον.

Πέμπτη, 28 Σεπτεμβρίου 2023

5η Συνεδρία 11:00 – 12:30

«Εφαρμοσμένο θέατρο: δράμα και παράσταση στα σωφρονιστικά καταστήματα»

(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή)

ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΣΙΟΥ και ΜΑΡΘΑ ΚΑΤΣΑΡΙΔΟΥ «ΚΡΑΤ.Ι.ΡΕΣ: ΚΡΑΤ.ούμενοι ποιούν Ι.στορίες κάπου κοντά στις Σέρ.ΡΕΣ. Πιλοτική έρευνα προγράμματος θεάτρου στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Νιγρίτας στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης Νιγρίτας»

Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στην πιλοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής θεατρικού εργαστηρίου στο ΣΔΕ Νιγρίτας, όπου αξιοποιούνται τεχνικές του εφαρμοσμένου θεάτρου, της θεατροπαιδαγωγικής και της performance. Εκκινώντας από τις θεωρητικές προσεγγίσεις της προβληματίζουσας εκπαίδευσης του Freire, της μετασχηματίζουσας μάθησης, της εκπαιδευτικής φιλοσοφίας του Dewey, των θεωριών της αποχής από την παραβατικότητα και της εκπαίδευσης ενηλίκων, στόχος της πιλοτικής εφαρμογής ήταν η διαμόρφωση ενός δυνατού συνόλου (ensemble) όπου με όχημα το θέατρο, θα συνεργάζεται και θα αλληλεπιδρά, θα ενδυναμώνεται και θα αναστοχάζεται, δίνοντας, ταυτόχρονα, στα μέλη τη δυνατότητα να οραματιστούν μια άλλη ταυτότητα, έξω από την παραβατικότητα. Εξάλλου, το πολυπολιτισμικό στοιχείο που διακρίνει την ομάδα, έστρεψε τη μελέτη στη διαπολιτισμική εκπαίδευση, οδηγώντας την έρευνα στο ερώτημα, κατά πόσο το πολυπολιτισμικό στοιχείο θα μπορούσε να μετασχηματισθεί, μέσα από τη θεατρική διαδικασία και να συμβάλει στην ανάδυση του διαπολιτισμικού στοιχείου: στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και στην ανάπτυξη αλληλεγγύης και σεβασμού στην ετερότητα. Πρόκειται για μία συνεργατική διαδικασία μάθησης με κύρια μεθοδολογία τη συμμετοχική έρευνα δράσης, όπου μαζί με την ερευνήτρια-εμφυχώτρια και τους μαθητές του ΣΔΕ, συμμετέχουν μία κριτική φίλη και ένας συμμετέχων παρατηρητής. Τα εργαλεία συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν κατά την πιλοτική εφαρμογή είναι τα ημερολόγια των ερευνητών, η ανοιχτή και εστιασμένη παρατήρηση, ερωτηματολόγια και μη δομημένες συνεντεύξεις. Η ανακοίνωση εστιάζεται αφενός στην εμβάθυνση στις μεθόδους και τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή της πιλοτικής έρευνας και αφετέρου, μέσα από την ερμηνεία και την κριτική τοποθέτηση, στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ως προς τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της ικανότητας των συμμετεχόντων για ενσυναίσθηση, στη δημιουργία κλίματος σεβασμού, εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της ομάδας, στην ανάδειξη της αξίας της συλλογικότητας, καθώς και στη θεατρική ομάδα ΚΡΑΤ.Ι.ΡΕΣ και στο καλλιτεχνικό γεγονός/δρώμενο, που προέκυψαν μέσα από την αλληλεπίδραση και τη συνδημιουργία όλων των συμμετεχόντων.

Η **Δήμητρα Πάσιου** είναι υποψήφια διδάκτορας του ΠΤΠΕ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με πεδίο έρευνας το Θέατρο στις Φυλακές. Είναι απόφοιτη του Τμήματος Θεάτρου ΑΠΘ (κατεύθυνση

υποκριτικής), απόφοιτη του ΠΜΣ του ίδιου Τμήματος (κατεύθυνση Δραματολογίας-Παραστασιολογίας) και απόφοιτη του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης (κατεύθυνση Δημοσίου Δικαίου) του Παντείου Πανεπιστημίου. Σπούδασε στο Κέντρο Θεατρικής Έρευνας Θεσσαλονίκης και έχει συμμετάσχει σε εργαστήρια υποκριτικής, σωματικού θεάτρου και θεατρικής γραφής στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Εκπαιδεύτηκε ως Εκπαιδύτρια Ενηλίκων (ΚΕΔΙΒΙΜ ΑΠΘ). Εργάζεται στο ΑΠΘ ως διοικητική υπάλληλος και στο θέατρο ως ηθοποιός και θεατροπαιδαγωγός. Ως ηθοποιός έχει συνεργαστεί με θεατρικές ομάδες της Θεσσαλονίκης και είναι ιδρυτικό μέλος της θεατρικής ομάδας ΑΛΕΦΕΛΑ. Έχει εργαστεί σε πολιτιστικούς συλλόγους και σχολεία ως εμπνευστήρια θεατρικού παιχνιδιού. Ως θεαλόγος έχει σχεδιάσει και εμπνεύσει εργαστήρια εκπαιδευτικού δράματος και κοινωνικού θεάτρου, performances και δράματα. Με την έρευνά της φιλοδοξεί να συμβάλει στην υπάρχουσα επιστημονική γνώση στον χώρο του Θεάτρου στις Φυλακές και στον χώρο των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.

Η **Μάρθα Κατσαρίδου** είναι Επίκουρη καθηγήτρια στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Σπούδασε παιδαγωγικά στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ) του ΑΠΘ και υποκριτική στο Κέντρο Θεατρικής Έρευνας Θεσσαλονίκης. Ως υπότροφος του Ωνασείου Ιδρύματος, πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Goldsmiths College, University of London. Είναι διδάκτωρ του ΠΤΔΕ ΑΠΘ (2011) με θέμα διδακτορικής διατριβής «Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας». Διετέλεσε μέλος ΕΕΠ στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ, μέλος ΣΕΠ στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Θεατρικές Σπουδές» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου και δίδαξε το μάθημα «Θεατρικό Παιχνίδι» στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης. Εργάστηκε ως εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (2003–2017). Είναι συγγραφέας μιας μονογραφίας και άρθρα της έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή περιοδικά. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη μελέτη και εφαρμογή θεατροπαιδαγωγικών προσεγγίσεων στην τυπική και τη μη τυπική εκπαίδευση όπως και στην αξιοποίηση θεατρικών πρακτικών ως εργαλείων έρευνας και κοινωνικής παρέμβασης.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜΑ και ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΠΑΝΔΗΣ «Καλλιέργεια της κριτικής σκέψης εγκλειστών Σωφρονιστικού Καταστήματος αξιοποιώντας τεχνικές του διαδικαστικού δράματος σε επιλεγμένα ευρωπαϊκά λογοτεχνικά κείμενα»

Η εκπαίδευση στα Σωφρονιστικά Καταστήματα οφείλει να παρέχει στους εγκλειστούς τις δεξιότητες που χρειάζονται για να αναδείξουν τις δυνατότητές τους και να συμβάλλει αποτελεσματικά στη βελτίωση της κατάστασής τους, τόσο κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού, όσο και μετά την αποφυλάκισή τους. Παράλληλα, η κριτική σκέψη αποτελεί αρωγό στην εξέλιξη του ανθρώπου και στη βελτίωση της κοινωνίας παρέχοντας στο άτομο όχι μόνο την ικανότητα να σκέφτεται σύμφωνα με τους κανόνες της λογικής, αλλά και την ικανότητα να εφαρμόζει τις δεξιότητες που κατέχει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του. Συγκεκριμένα, οι δεξιότητες της κριτικής σκέψης λογίζονται ως οι σημαντικότερες γνωστικές δεξιότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν τα άτομα κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Η ενίσχυση των δεξιοτήτων της κριτικής σκέψης μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα διαβίωσης των εγκλειστών και να ωφελήσει την κοινωνία με την οικοδόμηση περισσότερο συνεκτικών και ασφαλέστερων κοινοτήτων. Επιπλέον, η σύνδεση της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας με την καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας και τη συνεκτικότητα των κοινοτήτων αποτελούν βασικούς στόχους της διδακτικής της. Επιπρόσθετα, το διαδικαστικό δράμα είναι μια βιωματική στρατηγική μάθησης, η οποία περιλαμβάνει διάφορες θεατρικές τεχνικές, όπως τον αυτοσχεδιασμό και τα παιχνίδια ρόλων, που χρησιμοποιούνται ως εργαλεία στην ενίσχυση διαφόρων δεξιοτήτων. Για τον σκοπό αυτόν, σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν 10 καινοτόμα εργαστήρια βασισμένα σε αφηγήσεις επιλεγμένων ευρωπαϊκών κειμένων, διδακτικά

επικουρούμενων από τεχνικές του διαδικαστικού δράματος και μελετήθηκαν οι δεξιότητες της κριτικής σκέψης. Επιλέχθηκε με δειγματοληψία σκοπιμότητας ένα Σωφρονιστικό Κατάστημα, όπου συμμετείχαν 18 ενήλικοι έγκλειστοι, και προτιμήθηκε ως καταλληλότερη η μεθοδολογία της έρευνας δράσης. Με το πέρας του προγράμματος, διαπιστώθηκε ότι οι έγκλειστοι βελτίωσαν την κριτική τους ικανότητα, επιβεβαιώνοντας τους αρχικούς μας στόχους.

Η **Αικατερίνη Δήμα** είναι Υποψήφια Διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Έχει ολοκληρώσει το ΠΜΣ «Δραματική Τέχνη και Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του ίδιου Τμήματος και έχει φοιτήσει στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ. Είναι μία από τις συγγραφείς του βιβλίου *Αλλαγή πορείας ζωής. Επανάταξη των κρατούμενων* και έχει συμμετοχή στο βιβλίο *Εργαστήρια Δραματικής Τέχνης (Β)*-Συλλογικό. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων και είναι υπότροφος του προγράμματος «Υποστήριξη ερευνητών με έμφαση στους νέους ερευνητές – κύκλος Β'», ΕΣΠΑ 2014-2020. Είναι πιστοποιημένη Εκπαιδύτρια Ενηλίκων και μέλος της Επιτροπής Κριτών έγκριτου επιστημονικού περιοδικού. Υπήρξε συνεργάτης του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου ΕΠΙΨΥ στα πλαίσια του προγράμματος «PRS20». Είναι μέλος της ερευνητικής ομάδας του έργου «Ανοίγουμε τις φυλακές» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και έχει προσφέρει εθελοντική εργασία στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της Αργολίδας, της Τρίπολης και του Κορυδαλλού. Είναι συνεργάτης του ΠΜΣ «Δραματική Τέχνη και Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και εργάζεται ως εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Αργολίδας.

Ο **Ελευθέριος Πανδής** είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και έχει διεκπεραιώσει Μεταπτυχιακές Σπουδές (MSc) Ευρωπαϊκής Πολιτικής στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών και Δικαίου του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ. Έχει σπουδάσει στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, όπως επίσης είναι πτυχιούχος του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης της Σχολής Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Ε.Κ.Π.Α. Έχει επιπλέον φοιτήσει στη Σχολή Στρατολογικού με ειδίκευση στα Νομικά Στρατού. Έχει εργαστεί ως Αξιοματικός του Νομικού Σώματος Στρατού, ως διοικητικός υπάλληλος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και σήμερα εργάζεται ως δάσκαλος. Έχει συμμετάσχει σε διάφορα συνέδρια ως εισηγητής και είναι μέλος της ερευνητικής ομάδας του έργου «Ανοίγουμε τις φυλακές» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Έχει προσφέρει εθελοντική εργασία στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της Αργολίδας και του Κορυδαλλού.

ΙΩΑΝΝΑ ΜΗΤΣΙΚΑ «Το περιορισμένο σώμα: θέατρο και χορός στη φυλακή των Διαβατών»

Στην εισήγηση θα παρουσιαστεί μέρος ευρύτερης έρευνας για το Σώμα στη Φυλακή, στο πλαίσιο της υπό εκπόνηση διδακτορικής μου διατριβής. Από το 2016 έως το 2022 στο 3^ο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Θεσσαλονίκης που λειτουργεί στις φυλακές Διαβατών, σχηματίστηκαν από την εισηγήτρια πέντε ομάδες θεάτρου και χορού. Στις ομάδες αυτές βασικό μέσο έκφρασης, δουλειάς και επικοινωνίας αποτέλεσε το σώμα. Στην εισήγηση θα παρουσιαστούν κάποια πρώτα ευρήματα για το πώς συνδιαλέχθηκαν οι συμμετέχοντες στις ομάδες εκπαιδευόμενοι κρατούμενοι με την καινούρια γι' αυτούς γλώσσα της εφαρμοσμένης τέχνης μέσα από το σώμα. Η σημασία του κοινωνικού και πολιτισμικού κεφαλαίου, η χρησιμότητα του σωματικού κώδικα και οι μηχανισμοί αποκωδικοποίησης της τέχνης θα εξεταστούν σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες του πλαισίου της φυλακής, ενώ τα ερωτήματα που

προκύπτουν στόχος είναι να συμβάλουν στην ευρύτερη συζήτηση για τον ρόλο της τέχνης στην κοινωνία.

Η **Ιωάννα Μήτσικα** εργάζεται ως χορεύτρια και χορογράφος σε θεατρικές παραστάσεις και παραστάσεις χορού. Είναι μέλος της ομάδας χορού vis motrix και συνεργάτιδα του μουσικού σχήματος encardia. Έχει συνεργαστεί με το Κ.Θ.Β.Ε, με το Ion Dacian National Operetta Theatre στο Βουκουρέστι και με ιδιωτικούς θιάσους. Έχει παρουσιάσει χορογραφίες της στο Φεστιβάλ Rencontres Musicales de Méditerranée στην Κορσική, στο Piccolo Teatro di Milano, στο Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου (Μικρό Θέατρο Αρχαίας Επιδαύρου) και στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Διδάσκει στην ανώτερη σχολή δραματικής τέχνης Ανδρέας Βουτσινάς από το 2010. Τα έτη 2021 και 2022 δίδαξε το μάθημα Κινησιολογία-Χορός για Ηθοποιούς στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών Α.Π.Θ. Έχει ακόμα διδάξει στην Ανώτερη Σχολή Χορού δήμου Σταυρούπολης κ.ά. Είναι απόφοιτος της ανώτερης επαγγελματικής σχολής χορού του δήμου Θεσσαλονίκης, έχει πτυχίο νομικής (Α.Π.Θ.) και μεταπτυχιακό δίπλωμα στο εργατικό δίκαιο (Δ.Π.Θ.). Είναι υποψήφια διδάκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, με πεδίο έρευνας την τέχνη στη φυλακή.

**Μνήμη, ιστορία, λήθη: αναδιφώντας τα κατάλοιπα του παρελθόντος
(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)**

ΕΥΔΟΚΙΑ ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ «Ιστορία, ταυτότητα και μνήμη στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου: παραστάσεις ιστορικού δράματος, 1932-1967»

Η ιστορική πορεία του Εθνικού Θεάτρου, από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του μέχρι και την ιστορική καμπή του 1967, ανέδειξε μεγάλες στιγμές και καλλιτεχνικά μεγέθη που διαμόρφωσαν τη μνήμη «χρυσών εποχών», αλλά ταυτόχρονα, στιγματίστηκε περιστασιακά από την αναπόφευκτη (λόγω του θεσμικού του ρόλου) περιχαράκωση στο πλαίσιο της κυρίαρχης ιδεολογίας. Ο τρόπος με τον οποίο η πρώτη κρατική σκηνή της χώρας επιτελούσε τον ρόλο της ως θεματοφύλακα της εθνικής ταυτότητας, μέσα από τις επιλογές του ρεπερτορίου και την αισθητική των παραστάσεων, διαγράφεται με σαφήνεια σε ορισμένες περιοχές του ρεπερτορίου, μεταξύ των οποίων και το ιστορικό δράμα, καθώς η ιστορική αφήγηση προσφέρεται ως όχημα αυτογνωσίας –είτε οδηγεί στην συγκρότηση συμπαγών ταυτοτήτων είτε επιχειρεί την (ανα)διαπραγμάτευση του παρελθόντος.

Στην παρούσα ανακοίνωση, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα μίας έρευνας εστιασμένης στις παραστάσεις ιστορικών δραμάτων στο Εθνικό Θέατρο, και συγκεκριμένα θεατρικών έργων με θέμα την ιστορία του Ελληνικού Κράτους τα οποία ανέβηκαν κατά την περίοδο 1932-1967. Επιχειρείται μία συζήτηση των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την αναπαράσταση της ελληνικής ιστορίας, στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου, με αφορμή τα ερωτήματα: Ποιες είναι οι παραστασιακές εκφάνσεις της εθνικής ταυτότητας, όπως εμφανίστηκαν στη σκηνή του Εθνικού Θεάτρου, κατά τα πρώτα 35 χρόνια της λειτουργίας του; Ποια είναι η διαλεκτική της μνήμης και της λήθης στις παραστάσεις; Πως επηρεάστηκαν τα θεατρικά γεγονότα από τις ιστορικές συνθήκες και πόσο επιτυχής ήταν ο κρατικός φορέας στον εθνικό του ρόλο;

Η **Ευδοκία Δεληπέτρου** είναι θεατρολόγος. Σπουδές: Royal Holloway University of London (M.A. in Theatre, Directing). Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, ΕΚΠΑ. θέμα διδακτορικής διατριβής «Οι εκφάνσεις της ελληνικής ταυτότητας στην αναπαράσταση της ιστορίας. Η ιστορία του Ελληνικού Κράτους στο Εθνικό Θέατρο 1932-1967». Συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα, θεατρολογική έρευνα και τεκμηρίωση: «Θεατρικό Αναλόγιο 2005». «Ψηφιοποίηση και ανάδειξη του αρχείου του Εθνικού Θεάτρου» (2007). Ψηφιοποίηση του Αρχείου Δημήτρη Ροντήρη και Ταξινόμηση του Αρχείου Κατράκη (Δήμος Πειραιά, 2019 και 2022). «Παραστατικές Τέχνες και Επανάσταση του 1821» (Κέντρο Μελέτης της Επανάστασης του 1821, Εργαστήριο Ιστορικής Έρευνας και Τεκμηρίωσης, ΕΚΠΑ, 2021). Ως δραματολόγος και ερευνήτρια συνεργάζεται με καλλιτεχνικές ομάδες όπως *Ομάδα7*, MUSA, InBetween κ.ά. Συμμετείχε στην ιστορική-θεατρική δράση *Συνέβη στην Ελλάδα*, (Εθνικό Θέατρο, 2017-2018). Συνέβαλε στην έκδοση *Ιάκωβος Καμπανέλλης, ο ανανεωτής της νεοελληνικής δραματολογίας* (ΥΠΠΟΑ, 2022). Από το 2011, συμμετέχει στις δράσεις και τα σεμινάρια του ARC-NET (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Αρχαίου Ελληνικού Δράματος).

BANIA ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ «Ιστοριογραφικές μαρτυρίες ως σκηνικό και σκηνοθετικό έναυσμα. Το παράδειγμα των παραστάσεων-performance *Γιοι και Κόρες* και *Αίμα στο Αίμα* του Γιάννη Καλαβριανού»

Τον Ιούνιο του 2012, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών, η Εταιρεία Θεάτρου Sforaris παρουσίασε την παράσταση *Γιοι και Κόρες* σε κείμενο και σκηνοθεσία του Γιάννη Καλαβριανού. Οι πέντε ηθοποιοί της παράστασης και ο σκηνοθέτης αναλαμβάνοντας, αρχικά, ρόλο ιστορικού και δημοσιογράφου πήραν συνεντεύξεις από ηλικιωμένους όλων των κοινωνικών τάξεων από όλη την Ελλάδα, ζητώντας τους να τους αφηγηθούν μία ιστορία που σημάδεψε τη ζωή τους. Από τις 85 μαγνητοσκοπημένες αφηγήσεις επιλέχθηκαν δώδεκα ιστορίες που διαδραματίστηκαν παράλληλα με γνωστά ιστορικά γεγονότα και εκτείνονται χρονικά από το 1940 έως το 2004. Ο Καλαβριανός, εκκινώντας από τις προφορικές μαρτυρίες, χρησιμοποιώντας ελάχιστα σκηνικά μέσα και έχοντας πολύτιμους αρωγούς τα σώματα και τις φωνές των ηθοποιών του, στήνει μια performance, ένα σκηνικό ντοκιμαντέρ, το οποίο συνεχώς και διαρκώς μεταβάλλεται, καθώς σε κάθε νέα παραγωγή του έργου οι ιστορίες ανανεώνονται. Δέκα χρόνια αργότερα, στο πλαίσιο του ΠΕΙΡΑΙΑΣ ARTPORT II, θα παρουσιάσει την περιπατητική performance-εγκατάσταση *Αίμα στο Αίμα* στην Πέτρινη Αποθήκη του ΟΛΠ. Αυτήν τη φορά, τη θέση των προφορικών μαρτυριών θα πάρουν τα δημοσιεύματα του Τύπου (κυρίως της δεκαετίας του 1950) προκειμένου να χαρτογραφήσει το σκοτεινό ζήτημα της έννοιας της αυτοδικίας «που ταράζει την κοινωνική ισορροπία, κινούμενο πολλές φορές σε ένα ζοφερό παράλληλο δρόμο με τις κοινωνικές νόρμες». Ο θεατρικός λόγος των ηθοποιών και η εικαστική αφήγηση θα συνυπάρξουν και θα εναρμονιστούν, καθώς ο θεατής περιδιαβαίνει ανάμεσα στα διαφορετικά εκθέματα ελεύθερα, έχοντας τον χρόνο να δει τις προθήκες αλλά και να μελετήσει τα κείμενα που είναι αναρτημένα στον χώρο και σχολιάζουν την έννοια της αναζήτησης της δικαίωσης από νομική, ηθική και φιλοσοφική σκοπιά. Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η συστηματική μελέτη των δύο παραστάσεων-performance προκειμένου καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο ο σκηνοθέτης πραγματεύεται τις έννοιες της μικροϊστορίας αλλά και της Ιστορίας, χρησιμοποιώντας σύγχρονες παραστατικές μεθόδους, τις οποίες συνδυάζει με κλασικά μεθοδολογικά ιστοριογραφικά εργαλεία.

Η **Βάνια Παπανικολάου** είναι διδάκτορας της Ιστορίας του Νεοελληνικού Θεάτρου του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (Τομέας Θεατρολογίας-Μουσικολογίας) και μεταδιδάκτορας

του Τμήματος Θεάτρου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Διαθέτει διδακτική και ερευνητική εμπειρία σε ζητήματα που άπτονται της ελληνικής θεατρικής Ιστορίας και Ιστοριογραφίας. Έχει κάνει την επιστημονική επιμέλεια στις μονογραφίες: Thomas Postlewait, *Εισαγωγή στην ιστοριογραφία του θεάτρου*, μετ. Αρετή Χρήστου, Αμολγός, Αθήνα 2018 και Γιάννης Μόσχος, *Ο Ερρίκος Ίψεν στην ελληνική σκηνή. Από τους Βρυκόλακες του 1894 στις αναζητήσεις της εποχής μας*, Αμολγός, Αθήνα 2016. Από τις εκδόσεις Αμολγός (2020) κυκλοφορεί η μονογραφία της με τίτλο: *‘Προτιμώτερον το όνειρον από το μηδέν...’ Η συμβολή της Νέας Σκηνής στην εξέλιξη του νεοελληνικού θεάτρου*.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ και ΙΟΥΛΙΑ ΠΙΠΝΙΑ «Στα ίχνη της αφάνειας: η Λούνα της Ρίκας Μπενβενίστε σε (διασκευή και) σκηνοθεσία του Δαμιανού Κωνσταντινίδη»

Η Λούνα της Ρίκας Μπενβενίστε (2017), αν και φέρει τον υπότιτλο «Δοκίμιο ιστορικής βιογραφίας», στην πραγματικότητα δύσκολα κατατάσσεται σε μία συγκεκριμένη κατηγορία. Συνδυάζει ένα πλήθος από ετερόκλητες πηγές (αρχαιακά τεκμήρια, καταγεγραμμένες μαρτυρίες, φωτογραφίες, προσωπικές αναμνήσεις...) συνθέτοντας θραύσματα από τον βίο μιας φτωχής, αγράμματης γυναίκας. Ωστόσο, οι λιγιστές αυτές ψηφίδες είναι αρκετές για να αναδείξουν ένα πολύ μεγαλύτερο όσο και σύνθετο μωσαϊκό: τον βίαιο εκτοπισμό των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στα ναζιστικά στρατόπεδα και τις αμέτρητες δυσκολίες που συνάντησαν όσοι και όσες κατάφεραν να επιζήσουν και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους.

Στόχος της ανακοίνωσης είναι να ιχνηλατήσει τη διαδρομή που οδηγεί μία, ιστορική στη βάση της, υβριδική μελέτη, στη θεατρική της διασκευή και την παρουσίασή της με μία εξίσου υβριδική παραστασιακή φόρμα. Εκκινώντας από τη σύγχρονη συζήτηση για την *απουσία* στο θέατρο θα αναλυθούν οι τρόποι με τους οποίους το πολύμορφο ανέβασμα της Λούνας από τον Δαμιανό Κωνσταντινίδη (2023) αποδίδει τις «ουλές», τα «χάσματα» και τις «σιωπές» της ιστορίας. Η παράσταση συναρτά χωρικά την κατακερματισμένη —κυριολεκτικά και αφηγηματικά— ζωή της Λούνας με την εσκεμμένη, εν πολλοίς, αλλοίωση και καταστροφή της μνήμης μέσα στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, ενώ ταυτόχρονα συνδέει τη ρευστή, επισφαλή και τραυματική πορεία της προς και από τα στρατόπεδα, με τη διαρκή μεταβολή και εν κινήσει εμπειρία της θέασης.

Ο **Αντρέας Δημητριάδης** είναι Αναπληρωτής καθηγητής Θεατρολογίας στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Α.Π.Θ. και της Δραματικής Σχολής του Κ.Θ.Β.Ε. Απέκτησε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Θεατρολογίας από το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου και τον τίτλο του Διδάκτορα στην Ιστορία του Θεάτρου από το Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης το 1998. Έχει διδάξει θεατρολογία στο ίδιο Τμήμα ενώ στο Τμήμα Θεάτρου διδάσκει από το 2003. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στο ελληνικό θέατρο του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ού, κυρίως σε θέματα επαγγελματικής οργάνωσης θιάσων και υποκριτικού ύφους. Έχει δημοσιεύσει σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους μελέτες και άρθρα για τα παραπάνω θέματα, αλλά και για ζητήματα παράστασης, πολιτικής και θεατρικής κριτικής στο νεοελληνικό θέατρο του 20ού αιώνα.

Η **Ιουλία Πιπνιά** σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και θεατρολογία στο πανεπιστήμιο του Bristol στη Βρετανία. Είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Θεατρολογίας-Ιστορίας Θεάτρου στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ. Έχει διδάξει στο Πανεπιστήμιο Πατρών, στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα και το επιστημονικό έργο της αφορούν στο ευρωπαϊκό και νεοελληνικό θέατρο του 19ου και του 20ού αιώνα, με έμφαση σε ζητήματα φύλου, ‘λαϊκών’ ειδών και θεαμάτων, θεατρικού κοινού και παράστασης.

ANNA ΣΤΑΥΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ «Αφανισμός του Τόμας Μπέρνχαρντ στη σκηνή: το παρελθόν, το παρόν και το τώρα»

Ο *Αφανισμός* (1986) του Τόμας Μπέρνχαρντ (1931-1989) είναι ένας μακρύς αυτοβιογραφικός μονόλογος του κεντρικού χαρακτήρα, όπου ξετυλίγει το κουβάρι της ύπαρξής του, με διαρκείς νοερές επισκέψεις στην οικογενειακή δυσφορία μιας πλούσιας οικογένειας μεγαλογαιοκτημόνων. Καθώς ο χαρακτήρας αφηγείται στον αθέατο Γκαμπέτι τις ψυχικές κακώσεις που τον διαμόρφωσαν, ξετυλίγεται μπροστά στα μάτια, αρχικά του αναγνώστη και εν τέλει του θεατή σε επίλεκτα σκηνικά ανεβάσματα του έργου, το κουβάρι της πρόσφατης αυστριακής ιστορίας, με στοχασμούς πάνω στη γλώσσα, την ιστορία και τις οικογενειακές σχέσεις. Παρακολουθώντας την απόδοση εκδοχών του εκτενούς μυθιστορηματικού μονολόγου, οι θεατές δονούνται από τους καιρίους στοχασμούς του Μπέρνχαρντ, που συνδέουν το αλλότριο εκεί με το οικείο εδώ και το μακρινό τότε με το πάλλον τώρα.

Η **Άννα Σταυρακοπούλου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Paris III-Sorbonne Nouvelle και το Harvard. Έζησε και εργάστηκε αρκετά χρόνια στις ΗΠΑ (NYU, Harvard, Yale) και την Τουρκία (Πανεπιστήμιο του Βοσπόρου). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιστρέφονται γύρω από την κωμωδία (λαϊκή και λόγια), την πρόσληψη του Ίψεν και τη θεατρική μετάφραση. Έχει δημοσιεύσει θεατρολογικές μελέτες στα ελληνικά και τα αγγλικά. Είναι συνιδρύτρια και μέλος του διδακτικού προσωπικού του Harvard Summer Program in Greece (2002 έως σήμερα) και Associate in Hellenic Studies του Harvard Center for Hellenic Studies στο Ναύπλιο. Επίσης, έχει θητεύσει σε διοικητικές θέσεις (Onassis Foundation USA και Dumbarton Oaks) και είναι Πρόεδρος της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Θεάτρου (2022-2023) του ΥΠΠΟΑ.

Πέμπτη, 28 Σεπτεμβρίου 2023

6η Συνεδρία 12:30 – 13:30

**Θέατρο στην εκπαίδευση: διεκδικώντας τη συμπερίληψη
(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή)**

MARINA ΜΕΡΓΟΥ και ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΜΟΣΧΟΥ «Σώμα - τελετουργία - ποίηση: η συμβολή τελετουργικών θεατρικών τεχνικών στην προσωπική και συλλογική έκφραση των τυφλών ατόμων»

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι να διερευνηθεί η συμβολή ποικίλων τελετουργικών θεατρικών τεχνικών στη σωματική έκφραση και την κιναισθητική αντίληψη μη βλεπόντων υποκειμένων. Πρόκειται για μια έρευνα δράσης, η οποία έλαβε χώρα στην ομάδα κίνησης και έκφρασης του Φάρου Τυφλών από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο του 2022. Η ομάδα που συμμετείχε στην έρευνα αποτελείται από 8 ενήλικες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν εμπόδια στην όραση είτε εκ γενετής είτε από κάποια στιγμή της ζωής τους κι έπειτα. Οι συμμετέχοντες έρχονται στην ομάδα κίνησης και έκφρασης του Φάρου Τυφλών με αίτημα την ενίσχυση της

σωματικής τους έκφρασης, καθώς η τυφλότητα περιορίζει την κίνηση και την αλληλεπίδραση με τον χώρο. Στα εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν χρησιμοποιήθηκε η καλλιτεχνική γλώσσα του τελετουργικού θεάτρου μαζί με τον ποιητικό λόγο προκειμένου οι συμμετέχοντες να καλλιεργήσουν τα εκφραστικά τους μέσα και να δημιουργήσουν διόδους επικοινωνίας. Κεντρικό ερώτημα της έρευνας αποτελεί κατά πόσο οι τελετουργικές θεατρικές τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν διευκόλυναν την ελεύθερη κίνηση ως προς την έκφραση, δίχως να (κατα)κρίνεται από τα υποκείμενα λόγω της μη οπτικής πρόσληψης αυτής. Μεθοδολογικό εργαλείο της παρούσας έρευνας είναι η ημιδομημένη συνέντευξη με κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις. Η ανάλυση των δεδομένων κινήθηκε σε δύο άξονες, στον καλλιτεχνικό και τον προσωπικό άξονα. Οι κατηγορίες μελέτης περιλαμβάνουν δεξιότητες κίνησης, δεξιότητες αυτοέκφρασης και αυτοπεποίθησης, επιτέλεσης, νοηματοδότησης μεταξύ άλλων. Η αποτύπωση των αποτελεσμάτων κατέδειξε πως η χρήση τελετουργικών θεατρικών τεχνικών στη συγκεκριμένη ομάδα μπόρεσε να οδηγήσει στη δημιουργία ενός ασφαλούς και δημιουργικού περιβάλλοντος, το οποίο προσφέρεται για βιωματική μάθηση και επιτρέπει σε μη βλέποντες να χρησιμοποιήσουν την ποίηση ως τρόπο έκφρασης των ατομικών και συλλογικών βιωμάτων τους. Απώτερος σκοπός της έρευνας είναι να κατανοηθεί η συμβολή του τελετουργικού θεάτρου στη δημιουργική καθοδήγηση ομάδων με προβλήματα όρασης όσο και η ενθάρρυνση στην προσωπική και συλλογική έκφραση τους με βιωματικό τρόπο.

Η **Μαρίνα Μέργου** είναι πτυχιούχος Θεατρολογίας (University of North London) και κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων MA στη Θεωρία και Πρακτική της Παράστασης (Queen Mary, University of London) και MFA στη Σκηνοθεσία Θεάτρου (Middlesex University). Είναι αριστούχος διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου. Διεξάγει μεταδιδακτορική έρευνα στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Έχει εκπαιδευτεί στα παραδοσιακά θέατρα της Ταϊλάνδης, στο Θέατρο Πατραβάδι της Μπανγκόκ. Έχει συμμετάσχει σε βιωματικά εργαστήρια ινδικού παραδοσιακού χοροθέατρου 'Κατακάλι' στο Ινστιτούτο Γκροτόφσκι της Πολωνίας και ινδονησιακού παραδοσιακού θεάτρου 'Τοπένγκ' στο κέντρο παραστατικών τεχνών A4M. Έκανε επιτόπια έρευνα στα παραδοσιακά θέατρα της Μαλαισίας στην Εθνική Ακαδημία Τέχνης ASWARA στην Κουάλα Λουμπούρ. Δίδαξε τα μαθήματα «Θεατρικές Παραδόσεις της Ανατολής» και «Διαπολιτισμικές Θεατρικές Πρακτικές» στο ΕΚΠΑ, «Μη δυτικές θεατρικές παραδόσεις» και «Αγγλόφωνο θέατρο, γλώσσα και ορολογία» στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και «Μουσική Παράσταση» στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Έχει εργαστεί ως σκηνοθέτης, βοηθός σκηνοθέτη και θεατρολόγος στην Ελλάδα και στο εξωτερικό κι έχει συμμετάσχει με έργα της σε διεθνή φεστιβάλ θεάτρου.

Η **Χριστιάνα Μόσχου** είναι πτυχιούχος του τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, κατεύθυνση Ψυχολογίας και του τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, απόφοιτη του μεταπτυχιακού Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης και διδάκτωρ του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ και του Universidad Veracruzana. Για αρκετά χρόνια δίδαξε θέατρο σε δομές της ειδικής αγωγής, έχει διδάξει ψυχολογία και θέατρο σε δομές εκπαίδευσης ενηλίκων ενώ υπηρετεί τη μέση εκπαίδευση ως φιλόλογος. Διατελεί μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Πανελληνίου Επιστημονικού Συλλόγου Θεατρολόγων και είναι συντονίστρια του περιοδικού «Θέατρο-Λόγος» (ISSN: 2945-0144). Είναι από τα ιδρυτικά μέλη του Ελληνικού Παραρτήματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την Δημοκρατική Παιδεία (EUDEC GREECE) και μέλος της συγγραφικής ομάδας του εκπαιδευτικού προγράμματος Σύμπραξη Σχολείων για τη Δημοκρατία στην Εκπαίδευση που έχει ενταχθεί στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και στην πλατφόρμα 21+ του ΙΕΠ.

TZINA GIOTAKH, ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΖΩΝΙΟΥ, ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΩΣΤΗ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΑΝΟΥ, ΙΩΑΝΝΑ ΤΖΑΡΤΖΑΝΗ και ANNA ΤΣΙΧΛΗ-ΜΠΟΥΥΑΣΣΟΝΝΑ «Η συμπερίληψη μέσω των παραστατικών τεχνών: Παρουσίαση του προγράμματος ‘Addressing Segregation of the Roma Population through Performing Arts’»

Οι Ρομά αποτελούν μια μειονοτική ομάδα με ξεχωριστό τρόπο ζωής και πλούσιες πολιτιστικές παραδόσεις. Η κοινότητά τους έχει συνεισφέρει στις ευρωπαϊκές κοινωνίες για αιώνες· ωστόσο, μέχρι σήμερα αντιμετωπίζουν διακρίσεις και κοινωνικό αποκλεισμό σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ένα από τα καίρια ζητήματα που έχει να αντιμετωπίσει η Ευρώπη στο πλαίσιο αυτό είναι η πολύ περιορισμένη συμμετοχή των παιδιών Ρομά στη βασική εκπαίδευση. Στην Ελλάδα, συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι λιγότερο από το μισό του πληθυσμού των Ρομά σχολικής ηλικίας φοιτά μόνο στις πρώτες τάξεις του δημοτικού, ενώ η πλειονότητά τους εγκαταλείπει το σχολείο πριν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση. Αναφέρεται, επίσης, ότι αυτά τα ποσοστά υπερβαίνουν κατά πολύ τα αντίστοιχα ποσοστά σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν την έλλειψη μιας συμπεριληπτικής κουλτούρας που να αφορά στο σύνολο της κοινωνίας και, ιδιαίτερα, στο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι Ρομά θεωρούν το σχολείο απειλή για την οικογενειακή συνοχή και την κουλτούρα τους και αντιμετωπίζουν το σχολικό περιβάλλον ως υπερβολικά άκαμπτο και απόμακρο. Είναι, επίσης, γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί στα ελληνικά σχολεία δεν λαμβάνουν ειδική επιμόρφωση για τη συμπερίληψη των παιδιών Ρομά.

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί το πρόγραμμα «Addressing Segregation of the Roma Population through Performing Arts» που αποτελεί συνεργασία της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με το Συμβούλιο της Ευρώπης στο πλαίσιο του προγράμματός του «Strategic Action Plan for Roma and Traveller Inclusion 2020-2025» και της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά (ΕΣΚΕ) 2021-2030. Το πρόγραμμα αποτελεί το πρώτο βήμα ενός μακροπρόθεσμου σχεδίου δράσης, που θέτει ως στόχο τη συμπερίληψη των παιδιών Ρομά μέσα από ένα συνδυασμό σύγχρονων καλλιτεχνικών και παιδαγωγικών προσεγγίσεων των εφαρμοσμένων παραστατικών τεχνών (θέατρο, χορός) στην κοινότητα, του εκπαιδευτικού δράματος και της διαπολιτισμικής επιτέλεσης. Το πρόγραμμα λαμβάνει χώρα στην Αργολίδα και περιλαμβάνει: α. στοχευμένα εργαστήρια ενημέρωσης και επιμόρφωσης προς την εκπαιδευτική και ευρύτερη κοινότητα, β. την ενεργή συμμετοχή φοιτητών και ένταξη πανεπιστημιακών μαθημάτων προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου, γ. δημιουργία έργων, παραστάσεις και θεατροπαιδαγωγικές παρεμβάσεις με σκοπό την επιμόρφωση και την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των πολιτών, αλλά και της ακαδημαϊκής κοινότητας. Στην εισήγηση θα αναλυθεί η μεθοδολογία της καλλιτεχνικής παρέμβασης στην κοινότητα με βάση την επιτέλεση, το θεωρητικό πλαίσιο δράσης, καθώς και τα πορίσματα της αξιολόγησης της δράσης, τα ερωτήματα που προκύπτουν και τα επόμενα βήματα της έρευνας, με αναφορά στο διεθνές πλαίσιο και τις καλές πρακτικές.

Η **Τζίνα Γιωτάκη** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Είναι χορογράφος, και πιστοποιημένη Παιδαγωγός Σωματικής Κίνησης (Somatic Movement Educator). Είναι Επιστημονική Συνεργάτιδα στο τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης Βορειοδυτικής Αγγλίας του Εθνικού Συστήματος Υγείας (NHS R&D Northwest) της Μ. Βρετανίας. Έχει σχεδιάσει και διδάξει σειρά προγραμμάτων χρηματοδοτούμενα από τον οργανισμό Health Education England με στόχο την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας και τη βελτίωση υπηρεσιών υγείας στο NHS της Μ. Βρετανίας. Είναι επίσης διδάσκουσα στο Μεταπτυχιακό

Πρόγραμμα Σπουδών στη Μουσική Παιδαγωγική του Ιονίου Πανεπιστημίου. Τα τελευταία 20 χρόνια, έχει διδάξει σε ακαδημαϊκά ιδρύματα στη Μ. Βρετανία και την Ελλάδα. Επί σειρά ετών υπήρξε Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Χορό στο Πανεπιστήμιο του Edge Hill και το Πανεπιστήμιο του Liverpool John Moores. Δίδαξε επίσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στο Τμήμα Παραστατικών Τεχνών του Πανεπιστημίου του Coventry. Με ένα εκτενές καλλιτεχνικό και διδακτικό έργο έχει συνεργαστεί με σημαντικούς καλλιτέχνες και φορείς στο εξωτερικό και στην Ελλάδα. Έχει συνεργαστεί με ομάδες χορού όπως το Εθνικό Μπαλέτο της Αγγλίας, τη Richard Alston Dance Company, τη Liverpool Improvisation Collective, τη Shobhana Jeyasingh Dance Company, τη Bedlam Dance Company και άλλες. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν σε θεωρίες της ενσωμάτωσης (embodiment), την αποτύπωση θεμελιωδών αρχών από σύγχρονες χορογραφικές προσεγγίσεις και ενσώματες δημιουργικές πρακτικές και του ρόλου τους σε παιδαγωγικές προσεγγίσεις στο σύγχρονο χορό, τη χορογραφική πράξη και επιτέλεση, τη διαμεσική παράσταση, την υγεία και τις εφαρμοσμένες πρακτικές χορού.

Η **Χριστίνα Ζώνιου** διδάσκει Υποκριτική, Σκηνική Πρακτική και Εφαρμοσμένο/Κοινωνικό Θέατρο σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο ως μέλος ΕΕΠ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου από το 2005. Το ακαδ. έτος 2018/2019 δίδαξε ως επισκέπτρια καθηγήτρια υποκριτική και κοινωνικό θέατρο στα Πανεπιστήμια της Πίζας και της Ρώμης. Έχει δουλέψει ως σκηνοθέτρια, δραματολόγος, καθηγήτρια υποκριτικής και εμψυχώτρια εφαρμοσμένου θεάτρου στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ινδία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, την Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Λιθουανία, την Ισπανία, την Πολωνία και τη Γερμανία. Έχει προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές θεάτρου στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών στο ΕΚΠΑ, στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα της δραματικής σχολής Laboratorio Nove στη Φλωρεντία. Κατέχει Διδακτορικό Δίπλωμα από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας πάνω στη διαπολιτισμική παιδαγωγική και το εφαρμοσμένο/κοινωνικό θέατρο.

Η **Κατερίνα Κωστή** εργάζεται ως μέλος Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στο γνωστικό αντικείμενο Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και Παιδαγωγική του Θεάτρου. Τον Μάρτιο του 2016 αναγορεύτηκε Διδάκτορας στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με θέμα διατριβής τη χρήση της Δραματικής Τέχνης στη διδασκαλία της Ιστορίας στο Γυμνάσιο. Η μεταδιδακτορική της έρευνα στο ίδιο τμήμα ολοκληρώθηκε το 2018 κι είχε ως θέμα την επίδραση του Θεάτρου των Αναμνήσεων στην Τρίτη Ηλικία. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν στις εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην εφαρμογή του δράματος σε χώρους τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης, καθώς και σε χώρους προστασίας και ενδυνάμωσης περιθωριοποιημένων ατόμων και ομάδων. Έχει επιμεληθεί εφηβικές παραστάσεις κι έχει αναπτύξει θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε χώρους προστασίας ηλικιωμένων, σε κοινότητες Ρομά και σε φυλακές.

Η **Γεωργία Μαρία Σπανού** αποφοίτησε από το τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου (2002) και από το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου με δίπλωμα ειδίκευσης στην κατεύθυνση της Νεώτερης και Σύγχρονης Ιστορίας (2012). Παρακολούθησε το σεμινάριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα: «Πολιτική Σχολικής Ένταξης των Παιδιών Ρομά: Στρατηγικές και Πρακτικές για την Εφαρμογή της» (2003) και το σεμινάριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα: «Ταυτότητες των Ρομά στην Ευρώπη: Έρευνα και Πολιτικές» (2003). Εργάστηκε ως συνεργάτης στο Νομό Αργολίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στο Πρόγραμμα «Σχολική Ένταξη Παιδιών Ρομά» (2000) και ως υπεύθυνη του έργου στο νομό «Σχολική Ένταξη Παιδιών Ρομά» (2002-2004) του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (2008-2023). Σήμερα εργάζεται ως διοικητική υπάλληλος στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Η **Ιωάννα Τζαρτζάνη** σπούδασε Κοινωνιολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και διδασκαλία Κλασικού και Σύγχρονου Χορού στην Ανώτατη Σχολή Χορού Δέσποινας Γρηγοριάδου. Ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της Σπουδές Χορού στο University of Surrey,

όπου εκπόνησε και τη διδακτορική διατριβή της με τίτλο: «Interplays of Ethnicity, Nationalism and Globalization in the Greek Contemporary Dance stage: Choreographic Choices and Constructions of National Identity». Είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Χορού στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με γνωστικό αντικείμενο «Χορός: Κοινωνία, Θεωρία και Επιτελεστικότητα» και διδάσκει στα δύο Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών του Τμήματος. Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντά συμπεριλαμβάνονται οι σωματικές και χορογραφικές πρακτικές, η ιστορία και θεωρία του χορού, η κριτική και μεταποικιακή θεωρία και οι πολιτισμικές σπουδές, ενώ διατηρεί μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον για ζητήματα που αφορούν στις πολιτικές της ταυτότητας.

Η **Αννα Τσίγλη Μπουασσονά** είναι κάτοχος πτυχίου του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και μεταπτυχιακού τίτλου στις Παραστασιακές Σπουδές του The Royal Central School of Speech and Drama. Εκπόνησε διδακτορική διατριβή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και ολοκλήρωσε με διάκριση το πρόγραμμα CAS με αντικείμενο τον Χορό και τις Παραστασιακές Τέχνες στο Ινστιτούτο Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Βέρνης. Έχει σκηνοθετήσει θεατρικές παραστάσεις και έχει συνεργαστεί ως σύμβουλος δραματουργίας σε παραστάσεις χορού, σωματικού θεάτρου και θεάτρου της επινόησης. Από το 2005 διδάσκει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου με γνωστικό αντικείμενο «Σκηνοθεσία και Θεατρική Πρακτική» και από το 2014 και στα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών του Τμήματος. Επίσης δίδαξε στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Παραστασιακών Σπουδών του The Royal Central School of Speech and Drama και από το 2014 συνεργάζεται με το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Θεατρικών Σπουδών της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

RAITA STEYN «Οι Θεατρικές Τέχνες στην εκπαίδευση και η απομυθοποίηση ιδεών για τον Αλμπινισμό: το παράδειγμα της Νότιας Αφρικής»

Μετά την πτώση του Απαρτχάιντ το 1994, η Νότια Αφρική ξεκίνησε μια πολιτική συμφιλίωσης με στόχο να προσεγγίσει τα μέλη της ετερογενούς κοινωνίας της που πριν συμβίωναν διαχωρισμένα. Στο νέο κοινωνικό/πολιτιστικό πλαίσιο, η δύσκολη πορεία προς μια κοινή εθνική ταυτότητα είναι γεμάτη προκλήσεις και προβλήματα που συχνά δυσκολεύουν την εφαρμογή του Συνταγματικού Δικαίου όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις κοινωνικές ηθικές αξίες και το περιβάλλον.

Για τα προβλήματα βίας, όπως ρατσισμού, ενδοοικογενειακής και ξενοφοβίας, η Νότια Αφρική επιδιώκει κοινωνική ευαισθητοποίηση και ένταξη μέσω εκπαίδευσης του κοινού και διαπαιδαγώγησης της νεολαίας. Η Παιδεία συμμετέχει δυναμικά μέσω μεταρρυθμίσεων στα προγράμματα σπουδών, στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και μέσω των Τεχνών, με εκθέσεις χωρίς αποκλεισμούς, θεατρικές παραστάσεις κ.ά. Αντίστοιχα, καταξιωμένοι συγγραφείς ασχολούνται με την παραγωγή σχετικών θεατρικών έργων και παραστάσεις και για το σχολικό κοινό.

Στην αφρικανική ήπειρο, τα άτομα με αλμπινισμό θεωρούνται συχνά ως «καταραμένα όντα από τους προγόνους», ενώ παράλογες πεποιθήσεις μυθικής προέλευσης συγχέονται με την πραγματικότητα ακόμη και σήμερα. Με σκοπό την απομυθοποίησή τους, το θεατρικό έργο του Arthur Molepo, *Mama, I want the black that you are* (Μαμά, θέλω το δικό σου μαύρο χρώμα), αντικρούει αυτές τις δοξασίες και διαψεύδει τις καταστρεπτικές προκαταλήψεις περί αλμπινισμού. Ο Molepo εκθέτει δυναμικά τα σχετικά προβλήματα ενώ έμμεσα προτείνει λύσεις. Μετά την επιτυχία του έργου, οι παραστάσεις, με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας της Ν. Αφρικής, συνεχίζονται σε σχολεία και πανεπιστήμια και διεθνώς στην Ελλάδα.

Με επίκεντρο τον Αλμπινισμό, στόχος της ανακοίνωσης είναι να αξιολογηθεί ο εκπαιδευτικός ρόλος του Θεάτρου στη Νότια Αφρική για την ευαισθητοποίηση του κοινού και την ανάπτυξη της συλλογικής κοινωνικής συνείδησης στο πλαίσιο του «Εμείς και οι Άλλοι». Στηριζόμενη σε ιστορικές πηγές και συγκριτική προσέγγιση, εξετάζω διαχρονικά αρχέγονες πεποιθήσεις για τον αλμπινισμό και τον τρόπο που προβάλλεται το πρόβλημα μέσα από τις Τέχνες για την εκπαίδευση και διαφώτιση των μελών μιας κοινωνίας ασχέτως ηλικίας και επιπέδου γνώσεων.

Η **Raïta Steyn** είναι επίκουρη καθηγήτρια Τέχνης και Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου της Πρετόρια της Νοτίου Αφρικής. Η έρευνά της αφορά τα πεδία της θρησκευτικής τέχνης και της τέχνης και εκπαίδευσης. Το 2016 της απονεμήθηκε το βραβείο αριστείας για την έρευνά της πάνω στη Βυζαντινή τέχνη στην Αφρική από το Λύκειο Ελληνίδων και το 2019 έλαβε το βραβείο Leadership and Innovation in Teaching and Learning από το Πανεπιστήμιο της Πρετόρια.

**Στις σκηνές του πολιτικού και του ‘πραγματικού’
(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)**

ΝΑΤΑΛΙ ΜΗΝΙΩΤΗ «Η σκηνική πρόσληψη τριών έργων του Dario Fo στη μεταπολιτευτική και μεταμνημονιακή Ελλάδα: *Η Ισαβέλλα, τρεις караβέλλες και ένας παραμυθάς, Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω και Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού*»

Στόχος της εργασίας αυτής είναι να διερευνηθεί με ποιον τρόπο και σε ποιο βαθμό τα θεατρικά έργα του Dario Fo *Η Ισαβέλλα, τρεις караβέλλες και ένας παραμυθάς* (1963), *Δεν πληρώνω... δεν πληρώνω* (1974) και *Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού* (1970) κατάφεραν να παρέμβουν στον δημόσιο πολιτικό λόγο της χώρας μας, μέσα από τη σκηνική τους πρόσληψη, ειδικά σε περιόδους κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης. Αρχικά, διερευνάται ο πολιτικός λόγος του καλλιτέχνη, μέσα από βασικά θεατρικά κείμενα και άλλες δημοσιεύσεις του, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στην «κόκκινη περίοδο» της δουλειάς του από το 1968 ως το 1976. Επισημαίνονται κομβικά σημεία αυτής της πορείας, όπως η συνάντησή του με τον Giorgio Strehler, η μελέτη του έργου του Antonio Gramsci, ιδιαίτερα τα *Τετράδια της φυλακής*, και φυσικά η επιλογή να δουλέψει τα κείμενά του με βάση τα υφολογικά χαρακτηριστικά του επικού θεάτρου.

Στη συνέχεια η έρευνα επικεντρώνεται στη μορφή και το περιεχόμενο των τριών αυτών θεατρικών κειμένων. Αναλύεται το ιστορικό τους διακείμενο, η περίοδος που γράφτηκαν και στη συνέχεια η παραστασιακή τους απόδοση στην ελληνική σκηνή, καθώς κλήθηκαν να λειτουργήσουν εντός ενός νέου τόπου και εντός ενός νέου ιστορικού και αισθητικού πλαισίου. Σε αυτό το σημείο ενδιαφέρει ο τρόπος που τα κείμενα αυτά, τα οποία ήταν τόσο έντονα συνδεδεμένα με συγκεκριμένα πολιτικά γεγονότα της Ιταλίας, κατάφεραν να προσαρμοστούν στα πολιτικά συμφραζόμενα της δικής μας χώρας. *Η Ισαβέλλα, τρεις караβέλλες και ένας παραμυθάς* ανέβηκε ελάχιστους μήνες μετά την πτώση της χούντας, τον Οκτώβριο του 1974 από το Θέατρο Τέχνης στη νέα του Λαϊκή Σκηνή στο Θέατρο Βεάκη σε σκηνοθεσία Κάρολου Κουν· το *Δεν πληρώνω... δεν πληρώνω* ανέβηκε το 1979, δύο χρόνια, δηλαδή, πριν την έλευση του σοσιαλιστικού κόμματος στην εξουσία, από τον θίασο Ληναίου-Φωτίου στο θέατρο Άλφα· *Ο τυχαίος θάνατος ενός αναρχικού* ανέβηκε δύο φορές την τελευταία δεκαετία: μία το 2013 με τον θίασο του Σπύρου Παπαδόπουλου σε σκηνοθεσία του ίδιου στο θέατρο Κάππα και δεύτερη το 2021 σε σκηνοθεσία Γιάννη Κακλέα στο θέατρο Γκλόρια.

Η **Ναταλί Μηνιώτη** είναι διδάκτωρ Θεατρολογίας του Τμήματος Θεάτρου του Α.Π.Θ. Έχει εκπονήσει Μεταδιδακτορική Έρευνα στο ίδιο Πανεπιστήμιο και έχει διδάξει Ιστορία και δραματολογία Παγκόσμιου Θεάτρου και Σκηνοθετικές προσεγγίσεις αρχαίου δράματος στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και σε δραματικές σχολές. Έχει δουλέψει ως δραματολόγος σε θεατρικές παραγωγές (Εθνικό Θέατρο, Φεστιβάλ Αθηνών κ.ά.). Συμμετέχει σε θεατρικά συνέδρια εντός και εκτός Ελλάδας κι έχει δημοσιεύσει άρθρα σε θεατρολογικά επιστημονικά περιοδικά. Το ερευνητικό της πεδίο είναι η Ιστορία και Θεωρία του Ευρωπαϊκού και Παγκόσμιου Θεάτρου στον 20ό αιώνα και η θεατρική κριτική στον ελληνικό τύπο.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΝΔΥΛΙΔΟΥ «Η χρήση της τεχνικής *verbatim* σε επιλεγμένες παραστάσεις της Μετασοβιετικής δραματολογίας»

Κεντρικό θέμα της ανακοίνωσης, η οποία αποτελεί μέρος της διδακτορικής διατριβής μου, είναι η τεχνική *verbatim* και πως αυτή χρησιμοποιήθηκε σε συγκεκριμένες παραστάσεις του νέου Ρωσικού Δράματος. Το *New Russian Drama*, όπως αποκαλείται από τη διεθνή βιβλιογραφία, είναι ένα θεατρικό κίνημα που εμφανίζεται τον 21^ο αιώνα στην Ρωσική Ομοσπονδία μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, στο γύρισμα της χιλιετίας. Βασικοί εκφραστές της είναι μεταξύ άλλων οι Μίκαελ Ουγκάρεβ, Έλενα Γκρέμινα, Όλγκα Μούχινα, Ιβάν Βιριπάεφ, Βασίλι Σιγκάρεφ κ.ά. Το ανατέλλον κίνημα ξεκίνησε όταν εκφραστές ενός άλλου εφάμιλλου κινήματος, του *In yer Face theatre* ταξίδεψαν στη Μόσχα για να μεταλαμπαδεύσουν βασικές τεχνικές στους Ρώσους θεατρικούς συγγραφείς, οι οποίοι έψαχναν νέους κώδικες για να επικοινωνήσουν την τέχνη του θεάτρου σε μια κοινωνία που είχε αλλάξει πλήρως.

Μια από τις τεχνικές αυτές ήταν η *verbatim*. Η τεχνική αυτή, είναι εκείνη που σου επιτρέπει να δημιουργείς ένα κείμενο παράστασης μέσα από τη μεταγραφή συνεντεύξεων με άτομα που συνδέονται με ένα κοινό συμβάν ή θέμα. Οι συνεντεύξεις στη συνέχεια γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας είτε από την ομάδα ηθοποιών είτε από τον συγγραφέα/σκηνοθέτη της παράστασης.

Παραστάσεις που θα συζητηθούν στην ανακοίνωση είναι το *September.doc* και το *μια ώρα και δεκαοκτώ λεπτά* της Έλενα Γκρέμινα, παιγμένες και οι δύο την πρώτη δεκαετία του 2000. Μία ακόμα παράσταση που θα συζητηθεί είναι το *1.18 Μέτρα* του Ιβάν Βιριπάεφ, η οποία έκανε πρεμιέρα τον Δεκέμβριο του 2021 και έκτοτε παίζεται σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Βασικό κοινό στοιχείο των τριών παραστάσεων αποτελεί ο έντονος πολιτικός χαρακτήρας.

Η **Κατερίνα Κανδυλίδου** είναι δραματογράφος, δημιουργός και ερευνήτρια της τέχνης του θεάτρου. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου του ΑΠΘ στην κατεύθυνση Δραματολογίας-Παραστασιολογίας. Κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (MS in Art Management) από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Αγίας Πετρούπολης. Από το 2020 είναι Υποψήφια Διδάκτωρ στο Τμήμα Βαλκανικών και Σλαβικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με θέμα διατριβής: «Η Μετασοβιετική δραματολογία: τα έργα των Ι. Βιριπάεφ και Β. Σιγκάρεφ». Στα πλαίσια του διδακτορικού της έχει μεταφράσει θεατρικά έργα. Έχει δουλέψει ως θεατρολόγος και έχει γράψει κείμενα παράστασης για διάφορες κοινωνικές ομάδες (τρίτη ηλικία, άνθρωποι με μειωμένη όραση, πρόσφυγες, κρατούμενοι κ.ά.). Ως ερευνήτρια εστιάζει κυρίως στο θέατρο της μετασοβιετικής περιόδου και τις παραστατικές τέχνες του 21^{ου} αιώνα. Σήμερα διδάσκει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ενώ παράλληλα κάνει θέατρο στη θεραπευτική κοινότητα του ΚΕΘΕΑ στο κατάστημα κράτησης Διαβατών. Από το 2019 είναι μέλος της επιτροπής για την ανάδειξη και προβολή του πολιτισμού των Ελλήνων του Πόντου.

ΧΑΡΗΣ ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ «Ταυτότητα και αυτονομία στη σύγχρονη δραματουργία. Η παράσταση θεάτρου ντοκουμέντο 801,5 m και η ανάδυση της δημιουργίας ως στοιχείο του πολιτικού»

Μια νέα δραματουργία παράστασης αποσκοπεί να αποκτήσει εκείνη την ιδιαίτερη ταυτότητα που θα την καταστήσει ως μια αυτόνομη καλλιτεχνική αποτύπωση του υπό διαπραγμάτευση θέματος. Το νέο θεατρικό κείμενο, τα παραστασιακά μέσα, η σκηνοθεσία και η υποκριτική που προτείνονται από την παράσταση αποτελούν αναπόσπαστα μέρη της παραστασιολογικής ταυτότητας. Δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο ένας θεατρικός ιδιόκοσμος εγκαθιδρύοντας κάθε φορά μια νέα σχέση μεταξύ παραστασιακού γεγονότος και θεατή. Η *sui generis* σχέση υποδοχέα και δραματουργίας σύμφωνα με τον Ζακ Ρανσιέρ αποκτά την πολιτική της διάσταση όταν αυτή δομείται πάνω στην έννοια της διαφωνίας, ήτοι της δημιουργικής σύγκρουσης ετερογενών δυνάμεων.

Η εργασία θα μελετήσει τη διαδικασία δημιουργίας σύγχρονης δραματουργίας και το τελικό της αποτέλεσμα αναζητώντας εκείνα τα χαρακτηριστικά που την καθιστούν πολιτική τέχνη. Η οντολογική προσέγγιση της δημιουργίας του Κορνήλιου Καστοριάδη που ορίζει κάθε νέα μορφή δημιουργίας να αποτελεί μια *eccitas*, *ένα τότε τι*, βρίσκεται στη βάση της παρούσας εργασίας. Ενώ η κατά Ζακ Ρανσιέρ αυτονομία του καλλιτεχνικού έργου θα χρησιμοποιηθεί με στόχο να τοποθετήσει το πολιτικό και τη δημιουργία νέων σημασιών του υπάρχοντος στο επίκεντρο της σύγχρονης δραματουργίας. Η εφαρμογή των θεωρητικών εργαλείων όπως και οι διαστάσεις του πολιτικού στη δραματουργία παράστασης θα συνεξεταστούν, αξιοποιώντας την παράσταση θεάτρου ντοκουμέντο με τίτλο *801,5 m*, που ετοιμάζεται αυτή την περίοδο και εντάσσεται στα πλαίσια της διδακτορικής μου έρευνας. Η παράσταση *801,5 m* αφορά στην υπόθεση της ενδοσχολικής βίας που υπέστη ο Βαγγέλης Γιακουμάκης, τον οποίο οδήγησε στην αυτοκτονία το 2015 στην πόλη των Ιωαννίνων. Η παράσταση, τη σκηνοθεσία και τη δραματουργία της οποίας έχω αναλάβει, παρουσιάστηκε τον Μάρτιο του 2023 στην Κεντρική Σκηνή του ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων.

Ο **Χάρης Πεχλιβανίδης** είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. Έχοντας λάβει υποτροφία από το Ι.Κ.Υ ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές σπουδές με τίτλο «MA in Theatre: Devised Theatre» στο Dartington College of Arts (UK). Έχει βραβευτεί από την ακαδημαϊκή κοινότητα του Α.Π.Θ. με το «Βραβείο Αριστείας - Διεθνείς Διακρίσεις Αποφοίτων». Έχει συνεργαστεί ως σκηνοθέτης και ηθοποιός με: το ΚΘΒΕ, το Εθνικό Θέατρο, το Φεστιβάλ Αθηνών, το Διεθνές Φεστιβάλ Δημητρίων, το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Βέροιας. Ως μέλος της καλλιτεχνικής κολεκτίβας *influx* έχει παρουσιάσει δουλειές στη Νορβηγία, Γερμανία και ΗΠΑ. Έχει εισηγηθεί σεμινάρια σκηνοθεσίας Θεάτρου Ντοκουμέντο. Επίσης συμμετέχει ως εκπρόσωπος της Ελλάδας σε διακρατικό πρότζεκτ χρηματοδοτούμενο από το θεσμό Creative Europe. Το Σεπτέμβριο του 2021 εκλέχθηκε νέος καλλιτεχνικός διευθυντής του ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων. Τέλος, είναι υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. με τίτλο διατριβής «Όψεις του πολιτικού στο θέατρο ντοκουμέντο: αναζητώντας τη 'φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας' στη σύγχρονη δραματουργία».

Πέμπτη, 28 Σεπτεμβρίου 2023

7η Συνεδρία 14:30 – 16:00

**Νεοελληνικές παραστάσεις: σκηνοθετικοί πειραματισμοί
(Βασιλικό θέατρο, κεντρική σκηνή)**

ΟΛΓΑ ΧΑΤΖΗΙΑΚΩΒΟΥ «Ο Βούτσεκ του Γκέοργκ Μπύχνερ σε σκηνοθεσία Σταύρου Τσακίρη (α΄ εκδοχή: ΚΘΒΕ, Βασιλικό Θέατρο, 2016 και β΄ εκδοχή: Θεατρικές Επιχειρήσεις Τάγαρη, Θέατρο Πόλη, 2022)»

Σε διάστημα έξι χρόνων ο σκηνοθέτης Σταύρος Τσακίρης καταπιάνεται δύο φορές με το αριστούργημα του Γκέοργκ Μπύχνερ *Βούτσεκ*, το έργο-σταθμό της παγκόσμιας δραματουργίας. Αν και στα δύο ανεβάσματα συνεπικουρείται από την ίδια ομάδα βασικών συνεργατών (Σκηνικά – Κοστούμια: Αλέξανδρος Ψυχούλης, Μουσική – Τραγούδια: Μίνως Μάτσας), ο Τσακίρης καταθέτει δυο αρκετά διαφορετικές εκδοχές του έργου.

Γραμμένος το 1837 και έχοντας ως κεντρικό ήρωα ένα υπαρκτό πρόσωπο (έναν φτωχό κουρέα που καταδικάστηκε σε θάνατο για τον φόνο της ερωμένης του), ο *Βούτσεκ* αποτελεί έναν γρίφο: ο συγγραφέας του πέθανε από τύφο σε ηλικία μόλις 23 ετών, αφήνοντάς τον ημιτελή. Και σαν να μην έφτανε αυτό, άφησε πίσω του διαφορετικά χειρόγραφα, διαφορετικές εκδοχές της ίδιας ιστορίας. Η σύνθεση των αποσπασμάτων έχει αποτελέσει πρόκληση για πολλούς σκηνοθέτες και οι γρήγορες αλλαγές σκηνικού που απαιτεί η κινηματογραφική πλοκή του έργου είναι ένα αίνιγμα που οι σκηνογράφοι έχουν επιχειρήσει να λύσουν με διάφορους τρόπους.

Στην εκδοχή του 2016, ο Τσακίρης παρουσιάζει για πρώτη φορά παγκοσμίως και τα τέσσερα χειρόγραφα, αυτούσια, δίνοντας διαφορετικές εναλλακτικές για το τέλος του έργου. Κάθε εκδοχή αντιστοιχεί στην κατάθεση ενός διαφορετικού μάρτυρα κατά την εκδίκαση αυτής της παλιάς υπόθεσης.

Στην εκδοχή του 2022, ο Τσακίρης επιλέγει τον άλλο δρόμο: επιχειρεί τη δική του ανασύνθεση της ιστορίας. Μπλέκει τα σπαράγματα του Μπύχνερ με το σήμερα (κοινωνικά δεδομένα επιστημονικές εξελίξεις, φιλοσοφικές τάσεις) και, παρουσιάζοντάς μας την τελευταία τραγική ημέρα του κεντρικού ήρωα, κάνει τη δική του κατάθεση-προσωπική εξομολόγηση σχετικά με την κοινωνική κατάρρευση στην οποία είμαστε όλοι μάρτυρες σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η **Όλγα Χατζηιακώβου** είναι Σκηνογράφος-ενδυματολόγος και Θεατρολόγος. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε θεατρολογία και σκηνογραφία-ενδυματολογία στο Τμήμα Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΠΘ). Έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη σκηνογραφία στο Central Saint Martin's College (UAL). Υπήρξε βοηθός των σκηνογράφων-ενδυματολόγων Α. Βέττα, Ε. Μανωλοπούλου, Α. Θεοδωράκη, Λ. Καρακώστα, R. Lucas και C. Jorjy. Ως σκηνογράφος-ενδυματολόγος, έχει συνεργαστεί με τους σκηνοθέτες Χ. Χατζηβασιλείου, Χ. Θεοδωρίδη, Ξ. Αηδονοπούλου, Γ. Καλαϊτζή, Σ. Μαυρόπουλο, Ε. Δημοπούλου κ.ά. σε παραγωγές του ΚΘΒΕ, της Πειραματικής Σκηνής της «Τέχνης», της Όπερας Θεσσαλονίκης, της Ορχήστρας των μικρών πραγμάτων και των θεατρικών ομάδων Μανιφακτούρα, Γκραν Γκινιόλ, Sforaris, Οπτιμύστες, Oberon

κ.ά. Επίσης, εγκαταστάσεις και θεατρικά πρότζεκτ της έχουν παρουσιαστεί σε εκθέσεις καλλιτεχνικές διοργανώσεις (MIET, Πεδίο Δράσης Κόδρα, Fresco&salty). Έχει ασχοληθεί με την διαμόρφωση χώρου εκθέσεων και εκδηλώσεων, την επιμέλεια ύλης θεατρικών προγραμμάτων και καταλόγων καθώς και τις διεθνείς σχέσεις, ως συνεργάτης του ΚΘΒΕ και της Πειραματικής Σκηνης της «Τέχνης». Υπήρξε υπεύθυνη αρχείου του ΚΘΒΕ. Έχει διδάξει σκηνογραφία-ενδυματολογία στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ και στο Εργαστήρι Εικαστικών Τεχνών «Ιρις» του Δήμου Σταυρούπολης, δραματολογία στο Πολιτιστικό ΙΕΚ καθώς και θεατρική αγωγή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι υπεύθυνη του ιστορικού βεστιαρίου του ΚΘΒΕ και ασχολείται με την επιμέλεια εκθέσεων του οργανισμού. Παράλληλα, εκπονεί τη διδακτορική διατριβή της στο Τμήμα Θεάτρου του ΑΠΘ.

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΚΑΦΕΤΖΟΠΟΥΛΟΥ «Πόσο κοστίζει να ζεις: το κόστος της δι-επαφής, το τίμημα του Άλλου»

Το κόστος της ίδιας της ζωής διαπραγματεύεται το έργο που για πρώτη φορά παραστάθηκε το 2021 στο θέατρο Πόρτα σε σκηνοθεσία και μετάφραση Θωμά Μοσχόπουλου. Το *Πόσο κοστίζει να ζεις* της Πολωνής συγγραφέως Martyna Majok απέσπασε βραβείο Πούλιτζερ το 2018 και αποτελεί το θέμα της παρούσας εισήγησης, η οποία επικεντρώνεται στη σκηνική μεταφορά του έργου, υπό την καθοδήγηση του Μοσχόπουλου. Προσέγγιση που εστιάζει δηλαδή σε μία εκδοχή του δραματουργικού κειμένου, όπως αυτή ορίζεται από μια παραστασιακή παραγωγή. Η επιλογή του Μοσχόπουλου να μεταφράσει και να σκηνοθετήσει το συγκεκριμένο έργο συμβαδίζει με ένα ευρύτερο κοινωνικό αίτημα: την μετατόπιση προς τη συμπερίληψη. Η παράσταση καθηλώνει τον θεατή, θέτοντάς του ερωτήματα και προβληματισμούς, όχι μόνο σχετικά με την έννοια της αναπηρίας· η οποία όμως, όπως αφήνεται στην παράσταση να διαφανεί, δεν εξαντλείται μόνο στην εξωτερική και στερεοτυπική της έκφανση, καθώς εμπεριέχει και την κατηγορία της εσωτερικής· εκείνης της αδιόρατης με γυμνό μάτι, που ύπουλα εμφολωρεί και ρέει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, στους περισσότερους από τους φαινομενικά «υγιείς» ανθρώπους.

Η **Ιφιγένεια Καφετζοπούλου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρικής Αγωγής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και Υποψήφια Διδάκτωρ του τμήματος Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ. Αποφοίτησε με άριστα από το τμήμα Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ και από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα του ίδιου τμήματος. Αποφοίτησε με διάκριση από το τμήμα υποκριτικής θεάτρου του Μητροπολιτικού Κολλεγίου σε συνεργασία με το Queen Margaret University of Edinburgh, όπου φοίτησε με υποτροφία. Η μετάφρασή της *Το θέατρο των ζώων* του Nikolai Evreinov κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Αιγόκερως.

ΖΩΡΖΙΝΑ ΤΖΟΥΜΑΚΑ «Μεταδραματικά βακχικά τοπία. Το Μαύρο Νερό της Ελφρίντε Γιέλιγκε στο θέατρο Altera Pars, σε σκηνοθεσία Θεοδωρή Αμπαζή και δραματολογία Έλσας Ανδριανού»

Τον Δεκέμβριο του 2021 εκδόθηκε στα ελληνικά το *Μαύρο Νερό* της Αυστριακής Ελφρίντε Γιέλιγκε (Νόμπελ λογοτεχνίας 2004), από τις εκδόσεις Εκκρεμές, σε μετάφραση Αντώνη Γαλέου. Το Νοέμβριο του 2022 ανέβηκε στην Αθήνα, στο θέατρο Altera Pars σε διασκευή/δραματολογία Έλσας Ανδριανού και σκηνοθεσία/πρωτότυπη μουσική Θεοδωρή Αμπαζή. Είναι ένα ρηξικέλευθο κείμενο που εμπνέεται από πραγματικά γεγονότα και πολιτικά σκάνδαλα και στηλιτεύει τη βία της εξουσίας, τον χυδαίο λαϊκισμό, την καταστροφή της φύσης και τον ρατσισμό. Με τον τρόπο της Γιέλιγκε: «Το κείμενο είναι ένας λεκτικός καταρράκτης που σμιλεύοντας γλυπτά νοήματα, που τα διαπερνούν ορατές και αόρατες αναφορές στις *Βάκχες* του Ευριπίδη, κοιτάζει προς τα πίσω, στις απαρχές της βίας και

ανατέμνει την κατάλυση των ορίων εν μέσω έκστασης. Έτσι, αποτυπώνεται εμμέσως πλην σαφώς ο σύγχρονος κόσμος καθώς βαδίζει σε αβέβαιο ή/και ολέθριο μέλλον περικλειστος στη φούσκα μιας προκατασκευασμένης ανέμελης χαράς» (από το Δελτίο Τύπου της παράστασης). Στο μεταδραματικό θέατρο της Γιέλινεκ δεν υπάρχουν ρόλοι αλλά ζωντανά σώματα ηθοποιών, δεν υπάρχουν πρόσωπα αλλά τοπία λέξεων, γλωσσικές επιφάνειες προς αναζήτηση εκφωνητών. Η ενσάρκωση επί σκηνής είναι πάντα μια πρόκληση.

1. Το πρώτο ερώτημα που θέτουμε είναι πώς οι δραματουργικές/σκηνοθετικές επιλογές της συγκεκριμένης παράστασης τιθασειούν τον «καταρράκτη» των λέξεων. Πώς διευθετούν και δραματοποιούν τον λόγο, διανέμοντάς τον στους ηθοποιούς.

2. Το δεύτερο ερώτημα είναι πώς οι δραματουργικές / σκηνοθετικές επιλογές αναδεικνύουν σκηνικά την όχι και τόσο εύλογη αναφορά στις *Βάκχες*.

Η **Ζωρζίνα Τζουμάκα** είναι Θεατρολόγος και Σκηνοθέτις. Γεννήθηκε στην Αθήνα. Απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ (Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας) και της Σορβόνης (DEA Théâtre et Arts du Spectacle). Από το 2021 ερευνήτρια του IRET Sorbonne Nouvelle - Paris 3, υποψήφια διδάκτωρ. Ως θεατρολόγος έχει συμμετάσχει με ανακοινώσεις σε συνέδρια και διεθνή συνέδρια (Κέντρο Σημειολογίας του Θεάτρου, ΕΛΕΚΘΕΠΤΕ, ΠΕΣΥΘ, ΠαΠοΚ), και με παρουσιάσεις (Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, ΕΚΔΙΘ/Γαλλικό Ινστιτούτο), έχει συνεργαστεί με το «Θεατρικό Αναλόγιο» με κριτικές παρουσιάσεις στα προγράμματα και στα έντυπα του φεστιβάλ, έχει δημοσιεύσει άρθρα για το σύγχρονο θέατρο σε περιοδικά, συλλογικούς τόμους και επίμετρα θεατρικών έργων και έχει διδάξει σε δραματικές σχολές. Ως δραματουργός έχει γράψει και διασκευάσει κείμενα για το θέατρο και ως σκηνοθέτις έχει συνεργαστεί με τα θέατρα: ΜΠΠΠ, Θέατρο του Νέου Κόσμου, Θέατρο Τέχνης-Φρυνίχου, Εθνικό Θέατρο, Αλκμήνη, Φούρνος, Beton7, Τεχνόπολη, Θεμέλιο και με το Théâtre de la Virgule / Γαλλία στα πλαίσια του διεθνούς Festival «Les Eurotopiques».

Το θέατρο της ψηφιακής εποχής: σύγχρονες διαστάσεις **(Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, φουαγιέ)**

ΜΕΛΙΝΑ ΓΑΡΜΠΗ «Ο ηθοποιός στο διαμεσικό θέατρο της Christiane Jatahy. Ζητήματα υποκριτικής πράξης και θεωρίας με αφορμή την παράσταση *Julia*»

Ο όρος «διαμεσικό θέατρο» (intermedial theatre) καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εκδοχών του σύγχρονου θεάτρου, όπου τα εκάστοτε διαφορετικά μέσα δεν συνυπάρχουν απλώς σε ένα πολυμεσικό (multimedial) πλαίσιο, αλλά αλληλεπιδρούν και συνδιαμορφώνουν έναν ενδιάμεσο χώρο. Στο φάσμα αυτό ανήκει και το θέατρο της Βραζιλιάνας σκηνοθέτριας Christiane Jatahy, στο οποίο η διαπλοκή θεατρικών και κινηματογραφικών πρακτικών θεματοποιεί διαρκώς αυτόν τον «ενδιάμεσο» χώρο, το «μεταξύ». Η ίδια ορίζει ως βασική επιδίωξη αυτής της διαπλοκής στο θεατρό της την πολλαπλότητα των οπτικών του θεατή, τη δημιουργία εναλλακτικών τρόπων θέασης του ίδιου συμβάντος. Παράλληλα, όμως, επισημαίνει τις νέες δυναμικές που προσφέρει η διαμεσικότητα στη δράση και τη διάδραση των ηθοποιών.

Σε αυτό το δεύτερο πεδίο, στη διερεύνηση των τρόπων που η διαμεσικότητα επαναπροσδιορίζει τον ηθοποιό επί σκηνής, εντοπίζεται το ζητούμενο της παρούσας ανακοίνωσης: με κεντρικό παράδειγμα την παράσταση *Julia* –η οποία πρωτοανέβηκε το 2011

στη Βραζιλία και έκτοτε έχει διανύσει μια εξαιρετικά επιτυχή διεθνή πορεία– θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τον υποκριτικό κώδικα που διαμορφώνει το διαμεσικό σύμπαν της Jatahy και να τον εντάξουμε σε ένα ευρύτερο πλαίσιο υποκριτικής θεωρίας. Στην *Julia* η κάθε παράσταση γεννά μια νέα «ταινία», καθώς οι ηθοποιοί παίζουν και κινηματογραφούνται «ζωντανά» στη σκηνή, εμπλεκόμενοι ενίοτε και σε προ-κινηματογραφημένα πλάνα. Η διαδικασία αυτή προκαλεί πολλά και ενδιαφέροντα ερωτήματα για την υποκριτική πράξη (π.χ. ποια τα διακριτά επίπεδα δράσης του ηθοποιού, πώς αναδιαμορφώνεται η επικοινωνία των ηθοποιών αλλά και η απεύθυνσή τους στο κοινό, τι συμβαίνει με την οργανικότητα, τη σωματικότητα και την ψυχολογική διάσταση της ερμηνείας του ρόλου, κ.ά.). Επιπλέον, τίθενται ζητήματα υποκριτικής θεωρίας ως προς το πώς ο διερευνώμενος υποκριτικός κώδικας συνομιλεί με, ή και μετατοπίζει, συγκεκριμένες υποκριτικές μεθόδους και παραδόσεις.

Η **Μελίνα Γαρμπή** γεννήθηκε στην Πάτρα το 1980. Σπούδασε φιλολογία στο ΑΠΘ, με μεταπτυχιακή ειδίκευση στη γενική και συγκριτική γραμματολογία. Το 2011 αποφοίτησε από τη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης Καρόλου Κουν. Ως ηθοποιός έχει συνεργαστεί, σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα, με το Θέατρο Τέχνης «Ακτίς Αελίου», το Θέατρο Εταιρότητα, το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος και το Θέατρο Τέχνης Καρόλου Κουν, σε σκηνοθεσίες των Νίκου Σακαλίδη, Θωμά Βελισσάρη, Αλέξανδρου Μιχαήλ, Ελεάνας Τσίγλη, Ντίνιας Σταματοπούλου, Αλέξη Αλάτση, Δημήτρη Δεγαΐτη, Κωστή Καπελώνη, Θέμη Μουμουλίδη, Πάνου Παπαγεωργόπουλου, Χάρη Πεχλιβανίδη κ.ά. Η ίδια έχει σκηνοθετήσει τις παραστάσεις *Η Σαρκοφάγος* (2021) και *Λεόντιος και Λένα* (2017), ενώ ως βοηθός σκηνοθέτη συνεργάστηκε με την Ιώ Βουλγαράκη. Έχει μεταφράσει για θεατρικές παραστάσεις κείμενα των Μπύχνερ, Κάφκα, Ντέμπλιν και Χόρβατ. Από τον Ιανουάριο του 2021 εκπονεί διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του ΕΚΠΑ (θέμα: «Η έννοια της μίμησης στις κύριες υποκριτικές θεωρίες του 20^{ού} αιώνα», επιβλέπων καθηγητής: Πλάτων Μαυρομούστακος).

ΜΑΡΙΑ ΣΕΧΟΠΟΥΛΟΥ «Σύγχρονες πολυμεσικές επιτελέσεις: Το ‘Live Cinema’ της Katie Mitchell, με αφορμή την υποδοχή του στο Φεστιβάλ Αθηνών»

Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξετάσουμε το αποκαλούμενο ‘Live Cinema’ της Katie Mitchell, που συνιστά μια από τις πιο πολυδιάστατες εμπειρίες για τον θεατή του 21ου αιώνα. Σε μια παραδοσιακή αίθουσα θεάτρου, η Katie Mitchell –μαζί με τον σταθερό συνεργάτη της, κινηματογραφικό σκηνοθέτη, Leo Warner– χτίζει μια σειρά από κινηματογραφικά σκηνικά, όπου οι ηθοποιοί που ερμηνεύουν ταυτόχρονα μαγνητοσκοπούνται από οπερατέρ. Το κοινό παρακολουθεί τη θεατρική δράση σε παράλληλο χρόνο με τις κινηματογραφικές λήψεις που προβάλλονται σε μια μεγάλη οθόνη, ενώ συγχρόνως μπορεί να δει βήμα-βήμα πώς η συνοδευτική ταινία δημιουργείται. Αυτή η πολυμεσική μορφή προέκυψε μέσα από τις αναζητήσεις της σκηνοθέτιδας για έναν τρόπο που θα επέβαλε στον θεατή μια άλλη ματιά στην πρόσληψή του –πέρα από συνήθειες συμβάσεις που δίνουν προτεραιότητα στην ανδρική οπτική– και η οποία θα υπογράμιζε μετ’ επιτάσεως τη γυναικεία ταυτότητα.

Καθώς η μορφή του ‘Live Cinema’ ευνοεί περισσότερο την εικόνα και τη δράση απ’ ότι τον λόγο, το κείμενο στο οποίο βασίζεται κάθε παραγωγή είναι ευσύνοπτο, είτε πρόκειται για διασκευή μυθιστορήματος ή θεατρικού έργου, είτε για πρωτότυπο δημιούργημα. Κατόπιν, από κοινού με τους ηθοποιούς και τους λοιπούς συνεργάτες (θεατρικούς και κινηματογραφικούς), επιχειρείται συλλογικά η τμηματική μεταστοιχείωση του λόγου στη δυναμική μορφή που επιτάσσει το ‘Live Cinema’.

Η πρώτη ανάλογη προσέγγιση θα πραγματοποιηθεί το 2006 στο Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας με την παράσταση *Κύματα* (*Waves*), που βασιζόταν στο ομώνυμο ποιητικό μυθιστόρημα της Virginia Woolf. Ωστόσο, σταδιακά τα αφηγηματικά νήματα και οι χρονικές ζώνες δράσης πολλαπλασιάζονται στα έργα που επιλέγει να παρουσιάσει η Mitchell, δημιουργώντας νέα καλλιτεχνικά στοιχήματα και γεννώντας όλο και μεγαλύτερες τεχνικές απαιτήσεις για το εκάστοτε εγχείρημα.

Με αφορμή την παραγωγή ‘Live Cinema’ της Mitchell (σε συνεργασία με τον θίασο της Schaubühne, στο έργο του Strindberg *Δεσποινίς Τζούλια*) που παρουσιάστηκε στο Φεστιβάλ Αθηνών το 2012 και την υποδοχή της στην Ελλάδα, θα επιχειρήσουμε να χαρτογραφήσουμε την πορεία εξέλιξης της μεθόδου, να φωτίσουμε τους στόχους της βρετανίδας σκηνοθέτιδας, τη σύνθετη εργασία που απαιτείται για να δημιουργηθεί μια ανάλογη παράσταση, καθώς και την εξέλιξη της τεχνικής που την υπηρετεί.

Η **Μαρία Σεχοπούλου** είναι πτυχιούχος του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου ολοκλήρωσε με άριστα το διετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα και εκπόνησε κατόπιν τη διδακτορική της διατριβή με τίτλο: «Η πρόσληψη του Αύγουστου Στρίντμπεργκ στην Ελλάδα. Μεταφράσεις–παραστάσεις», για την οποία έλαβε «άριστα με διάκριση». Συμμετείχε ως μεταδιδασκαλικός υπότροφος στο ερευνητικό πρόγραμμα «Θ.Ι.Σ.Β.Υ.» του τομέα Θεατρολογίας του ΙΜΣ–ΙΤΕ και ως επιστημονικός συνεργάτης στο διαπανεπιστημιακό/διατμηματικό ερευνητικό πρόγραμμα Θαλής–«Χρυσάλλης». Έχει διδάξει μαθήματα ιστορίας και δραματολογίας του παγκόσμιου θεάτρου, σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, στα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Θεατρικών Σπουδών των Πανεπιστημίων Αθηνών και Πελοποννήσου, καθώς και στο Διδρυματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Θεατρικές και Κινηματογραφικές Σπουδές του Τμήματος Φιλολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης και του ΙΜΣ–ΙΤΕ. Είναι μέλος ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Παραστατικών Τεχνών».

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΥΛΗ «Βιοματικές Δραματοουργίες: το Διαδικτυακό Θέατρο, η Cyberformance και τα ψηφιακά κείμενα και περιβάλλοντα»

Το 2010, ξεκίνησα την πρακτική έρευνά μου στο διαδικτυακό θέατρο με τίτλο ‘The Etheatre Project: Directing Political Cyberformance’. Εκείνη την εποχή, πολλοί με κατέκριναν λέγοντάς μου ότι αυτό δεν είναι θέατρο, «ένας πολύ φορτωμένος όρος [. . .], δεμένος με [. . .] το mainstream θέατρο» (Jamieson 2012) και με συγκεκριμένες αισθητικές. Δέκα χρόνια αργότερα, η εφιαλτική πραγματικότητα της πανδημίας «ανάγκασε» ολόκληρη τη βιομηχανία του θεάτρου να μετοικήσει στο διαδίκτυο. Αυτό για το οποίο με αμφισβητούσαν έγινε κατά τη διάρκεια της καραντίνα το μόνο θέατρο για τους απομονωμένους καλλιτέχνες και θεατές. Αυτή η νέα κανονικότητα βρήκε πολλούς απροετοίμαστους και συγκρούστηκε με συντηρητικούς θεατρικούς κύκλους που έβλεπαν το διαδικτυακό θέατρο ως εχθρό για το θέατρο και το μέλλον του. Όπως υποστηρίζει η Twyla Mitchell, το θέατρο βλέπει τους υπολογιστές ως «εχθρούς», εκφράζοντας τον φόβο ότι η νέα τεχνολογία θα αντικαταστήσει το θέατρο, όπως και οι άνθρωποι φοβούνται ότι οι υπολογιστές θα αντικαταστήσουν τους ανθρώπους ή, στην περίπτωση του Matrix, ότι τα avatars θα αντικαταστήσουν τους ανθρώπους (1999, σ. 10–11). Αν και η συντριπτική πλειονότητα του κοινού γνώρισε το διαδικτυακό θέατρο κατά τη διάρκεια της πανδημίας, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το θέατρο στο διαδίκτυο δεν είναι προϊόν του κορονοϊού, ούτε απαραίτητα μια παθητική μορφή ψυχαγωγίας. Από τη γέννησή

του, το διαδικτυακό θέατρο αφορά πρωτίστως τη διατήρηση και την ενίσχυση της άμεσης επικοινωνίας μεταξύ ερμηνευτών και κοινού.

Κοιτάζοντας την ιστορία του διαδικτυακού θεάτρου από ένα διαμεσικό, μεταψηφιακό, μεταδιαδικτυακό, και τώρα μετά-Covid μέλλον, η ανακοίνωση αυτή μελετά τον βιοματικό χαρακτήρα των δραματοουργιών ψηφιακών κειμένων και τα ψηφιακά περιβάλλοντα του διαδικτυακού θεάτρου και της cyberformance. Το Διαδίκτυο μπορεί να είναι το μεγαλύτερο αρχείο στον κόσμο, αλλά είναι ταυτόχρονα ένας διαδραστικός χώρος, ένα μέσο επικοινωνίας και μια πλατφόρμα συνεργασίας που φέρνει κοντά σε πραγματικό χρόνο τους γεωγραφικά απομακρυσμένους χρήστες/θεατές.

Η **Χριστίνα Παπαγιαννούλη** είναι Ερευνητικός Υπότροφος (Research Fellow in Performance and Interactive & Immersive Technology) στη σχολή Δημιουργικών Βιομηχανιών του Πανεπιστημίου της Νότιας Ουαλίας (University of South Wales), όπου διδάσκει το προπτυχιακό μάθημα New Media Performance. Έχει διδάξει προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα σε Πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται σε θέματα που άπτονται της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο θέατρο και την επιτέλεση, με έμφαση στην σκηνοθεσία του διαδικτυακού θεάτρου, καθώς και στη μελέτη και τον επαναπροσδιορισμό του πολιτικού θεάτρου του Μπρεχτ στην εποχή του Διαδικτύου. Η έρευνα και το έργο της έχουν παρουσιαστεί σε διεθνή φεστιβάλ και επιστημονικά συνέδρια και δημοσιευτεί σε ερευνητικά περιοδικά και τόμους. Η διδακτορική της έρευνα έχει δημοσιευθεί ως μονογραφία από τον εκδοτικό οίκο Palgrave Macmillan το 2016. Σήμερα ηγείται της ερευνητικής ομάδας Intermediality in Theatre and Performance στην Παγκόσμια Ομοσπονδία Θεατρικής Έρευνας (IFTR: International Federation for Theatre Research).

ΑΥΡΑ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ «Αξιοποιώντας τη νέα ‘ζωντανότητα’ στη σκηνική πράξη. Μία σκηνοθετική προσέγγιση»

Η παρούσα ανακοίνωση επιχειρεί να διεισδύσει στην καρδιά της σκηνικής πράξης, εντοπίζοντας μέσα από μία εμπειρική οπτική αλλά και θεωρητική διερεύνηση τις πολλαπλές λειτουργίες της τεχνολογίας στη σύγχρονη παράσταση.

Ο προβληματισμός εφορμάται από το άνοιγμα του θεάτρου σε πολυμεσικές (multimedia) και «διαμεσικές» (intermedial) μορφές αναπαράστασης, όπου η εγγενής αμεσότητα του θεάτρου επανεξετάζεται διαρκώς και ενίοτε καταργείται. Καθώς η προσδοκώμενη σχέση του κοινού με τον περφόρμερ υπόκειται συχνά στη λειτουργία των προβολών, ηχογραφήσεων, και ψηφιακών εφαρμογών, η πρόσληψη της παράστασης δομείται πάνω σε μία νέα πραγματικότητα που δεν είναι απευθείας προσβάσιμη, αλλά φιλτράρεται και διαμεσολαμβάνεται.

Χρησιμοποιώντας παραδείγματα από τη σκηνοθετική μου δουλειά, θα επιχειρήσω να περιγράψω μια μέθοδο εργασίας «υβριδικής δραματοουργίας», στην οποία η φιλοσοφία που δομεί τη *mise-en-scène* αντλεί από την αισθητική αλλά και την οντολογική σύγκρουση του υλικού και του άυλου στοιχείου. Θα εξετάσω ποικίλους τρόπους αξιοποίησης των νέων μέσων από τον θεατρικό δημιουργό και παράλληλα θα εμβαθύνω σε μια σειρά από θεωρητικά και πρακτικά ζητήματα: Πώς έχει επηρεάσει η τεχνολογία την παράσταση τόσο σε επίπεδο σκηνικών στρατηγικών όσο και πρόσληψης; Ποιες χαρές και ποιες παγίδες φέρνει στην επιφάνεια η καταλυτική παρουσία της ψηφιακής πλαισίωσης στο θεατρικό τοπίο του 21^{ου} αιώνα; Με ποιους τρόπους η έννοια της εικονικής πραγματικότητας (virtuality) έχει συνεισφέρει, επαναπροσδιορίσει ή ανατρέψει παραδοσιακά κείριας άξονες της δραματοουργίας όπως η δομή και η χαρακτηρισολογική ανάλυση; Κάτω από ποιες συνθήκες

μπορεί η συνάντηση του ζωντανού με το ψηφιακό είδωλο να προσφέρει μία ουσιαστική εμπειρία θέασης;

Η **Αύρα Σιδηροπούλου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Θεατρικές Σπουδές» του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου και σκηνοθέτις. Έχει συγγράψει, ανάμεσα στα άλλα, δύο μονογραφίες για τη θεωρία, μεθοδολογία και πρακτική της σκηνοθεσίας: [*Authoring Performance: The Director in Contemporary Theatre*](#) (Palgrave Macmillan 2011) και [*Directions for Directing: Theatre and Method*](#) (Routledge 2019). Παράλληλα, επιμελήθηκε τον διεθνή συλλογικό τόμο [*Staging 21st-Century Tragedies. Theatre, Politics and Global Crisis*](#) (Routledge 2022), ενώ συν-επιμελήθηκε τον συλλογικό τόμο [*Adapting Greek Tragedy. Contemporary Contexts for Ancient Texts*](#) (Cambridge University Press 2021). Υπήρξε υπότροφος της Japan Foundation (Πανεπιστήμιο του Τόκιο), Επισκέπτρια Ερευνήτρια στα Πανεπιστήμια Columbia, MIT, CUNY/ Martin E. Segal Theatre Center στη Νέα Υόρκη, Freie (Βερολίνο), Surrey και Leeds (Ηνωμένο Βασίλειο). Πρόσφατα, σκηνοθέτησε την παράσταση *Machinal* στον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου, το *Enter Hamlet* (σε δικό της κείμενο), στο Φεστιβάλ Shakespeare Fringe στη Βερόνα της Ιταλίας, και το *Troy Too* της Karen Malpede στο HERE Arts Center της Νέας Υόρκης. Το 2020 ήταν υποψήφια για το διεθνές βραβείο θεάτρου Gilder/Coigney International Theatre Award της League of Professional Theatre Women (Η.Π.Α.).

Πέμπτη, 28 Σεπτεμβρίου 2023

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

17:00-19:00, Αίθουσα Α1, Κτίριο Εξαδακτύλου

SEMPREVIVA «Το φεγγάρι, ο τοίχος, το λιοντάρι...κι ένα Όνειρο»

Ο τίτλος του εργαστηρίου που αφορμάται από το σαιξπηρικό έργο *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*, προτείνεται για ενήλικες συμμετέχοντες/ουσες, με έμφαση σε ηλικίες 60 και άνω, χωρίς να αποκλείει και νεαρότερες ηλικίες. Το εργαστήριο θα εστιάσει, ειδικότερα, στην προσέγγιση του θεάτρου από μη επαγγελματίες, καθώς και στη λειτουργία της τέχνης με προεκτάσεις στην κοινωνική συνύπαρξη και αλληλεπίδραση.

Κατά τη διάρκεια δύο ωρών, θα αναπτυχθούν δραστηριότητες που ενισχύουν την ελεύθερη δημιουργική έκφραση των συμμετεχουσών/όντων και τη σύμπραξη για την παραγωγή ενός μικρού καλλιτεχνικού δρωμένου. Το εργαστήριο θα παρουσιάσει την πρακτική της ομάδας για την ενίσχυση και ανάδειξη εναλλακτικών τρόπων έκφρασης, συνδημιουργίας και επανεκπαίδευσης μέσω των τεχνών καθώς και τη βασική προσέγγιση στις διαδικασίες της μάθησης, της ζωής και της δημιουργίας σχέσεων μέσω των τεχνών, με στόχο να κατανοούμε, να μαθαίνουμε, να εκφραζόμαστε: να ζούμε καλύτερα (ευ ζην).

Το εργαστήριο αποτελεί μια πρόταση ολιστικής προσέγγισης του ατόμου (σώμα, συναίσθημα, νους) επανεκπαίδευσης μέσω των τεχνών και ταυτόχρονα, τη δυνατότητα συνδυασμού των

τεχνών (διακαλλιτεχνική προσέγγιση). Υποστηρίζουμε την ανάπτυξη μέσω της διάδρασης, γι' αυτό προτείνουμε διαδραστικές διαδικασίες, που ξεπερνούν το πλαίσιο ενός «μαθήματος».

Η καλλιτεχνική ομάδα Sempreviva, μια κολεκτίβα γυναικών που ασχολούνται με διαφορετικά είδη τέχνης, δημιουργήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2016. Η συνάντησή τους και η ιδέα για τη δημιουργία ενός εργαστηρίου που θα απευθύνεται σε ανθρώπους μεγάλης ηλικίας στάθηκε αφετηρία για τον πρώτο κύκλο του καλλιτεχνικού εργαστηρίου «Παίζουν και τα μεγάλα παιδιά» (Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2016) και προσέφερε έμπνευση και διέξοδο σε πιο βαθιές αναζητήσεις που αφορούν στον ρόλο της τέχνης στην καθημερινή ζωή, τη συνύπαρξη και τη συμμετοχικότητα. Επιθυμία της ομάδας είναι το άνοιγμα στην πόλη και η συνεργασία με ανθρώπους, καλλιτέχνες και φορείς που αναγνωρίζουν την ανάγκη ανάπτυξης της προσωπικής έκφρασης και της συλλογικότητας. Ο έβδομος χρόνος λειτουργίας της ομάδας, μας βρίσκει με το ίδιο κέφι και τη διάθεση να αναπτύξουμε και να διευρύνουμε το εργαστήριο «Παίζουν και τα μεγάλα παιδιά», συνεχίζοντας το ταξίδι σ' αυτή τη δύσκολη αλλά και ενδιαφέρουσα εποχή.

**SEMPRE
VIVA**

Την ομάδα απαρτίζουν οι:
Αμαλία Κοντογιάννη, Θεατρολόγος
Κατερίνα Λιάκου, Σκηνογράφος
Ανέτα Λιάπτη, Θεατρολόγος
Γεωργία Τέντα, Μουσικός
Μαριάνθη Ψωματάκη, Χορογράφος

17:00-19:00, Αίθουσα Γ2, Κτίριο Εξαδακτύλου

ΕΚΑΒΗ ΓΟΥΥΤΛΟΚ ΜΠΛΑΝΤΕΛ «Η αποτελεσματικότητα της πολυαισθητηριακής αντίληψης»

Πρώτο Μέρος - Εισαγωγή στην πολυαισθητηριακή αντίληψη

Στόχος της πρώτης, εισαγωγικής, φάσης του εργαστηρίου είναι να επιδείξει την αποτελεσματικότητα της πολυαισθητηριακής αντίληψης, ιδιαίτερα όσον αφορά την αξιοποίηση των αισθήσεων της γεύσης και της όσφρησης στην ανάσυρση μνημονικών αποτυπωμάτων. Θα επιλεγούν τρία κατάλληλα μνημονικά αντικείμενα με βάση τα οποία θα ζητηθεί από τους συμμετέχοντες να καταγράψουν μια προσωπική, αυτοβιογραφική ανάμνηση που συσχετίζουν με την κάθε λέξη.

Αρχικά, ο κάθε συμμετέχων θα ανασύρει την ανάμνησή του διαβάζοντας τη λέξη που αντιστοιχεί σε κάθε αντικείμενο και στη συνέχεια η ίδια ανάμνηση επαναανακαλείται σε συσχετισμό με καθεμία από τις αισθητηριακές του εκδοχές. Έπειτα, αφού αφηγηθούν σύντομα την ανάμνησή τους, αυτή καταγράφεται και στη συνέχεια τους ζητείται να αξιολογήσουν την ανάμνησή τους με βάση τέσσερα κριτήρια: α) συναισθηματικότητα, β) ζωντάνια, γ) υποβλητικότητα, δ) συγκεκριμενότητα.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται στους συμμετέχοντες το κάθε αντικείμενο στις διάφορες αισθητηριακές του μορφές (οπτικό, ακουστικό, οσφρητικό και γευστικό), ένα τη φορά για κάθε μία από τις αισθητηριακές μορφές και τους ζητείται να ξανασκεφτούν την ανάμνησή τους και να την αξιολογήσουν ξανά με τα ίδια κριτήρια. Μετά από κάθε αισθητηριακά προκαλούμενη εκτίμηση οι συμμετέχοντες ερωτούνται επίσης εάν σκέφτηκαν την ίδια ανάμνηση με την αρχική που είχε καταγραφεί κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης των ετικετών των αντικειμένων.

Δεύτερο Μέρος - Τι γεύση έχει ένας πίνακας;

Αφού ολοκληρωθεί η παραπάνω διαδικασία και οι συμμετέχοντες έχουν αντιληφθεί τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η πολυαισθητηριακή αντίληψη, θα περάσουμε στο δεύτερο μέρος το οποίο θα εστιάζει στην αίσθηση της γεύσης και τη μεθοδολογία με την οποία μπορεί να αξιοποιηθεί στα πλαίσια μουσειακών εκθέσεων. Στόχος αυτού του μέρους είναι να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο αντίληψης της τέχνης από μια ασυνήθιστη οπτική γωνία και ταυτόχρονα να γίνει κατανοητό πως η σχέση ανάμεσα σε θεατή και θέαμα είναι κάτι πολύ προσωπικό. Αυτό το κομμάτι θα έχει τη μορφή ανοιχτής συζήτησης όπου οι συμμετέχοντες θα κληθούν να ερμηνεύσουν γευστικά κάποιους πίνακες ζωγραφικής που έχουν προεπιλεγεί. Για την υποβοήθηση αυτής της διαδικασίας θα αξιοποιηθούν για κάθε πίνακα κάποια στοιχεία που αφορούν την τεχνοτροπία και το ιστορικό πλαίσιο του έργου τέχνης.

Η Εκάβη Γουίτλοκ Μπλάντελ είναι απόφοιτος του Τμήματος Θεάτρου του ΑΠΘ (κατεύθυνση Σκηνογραφίας-Ενδυματολογίας). Στη συνέχεια, ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές με υποτροφία του ΙΚΥ στο Central Saint Martins College of Art and Design με θέμα τα 'Αφηγηματικά Περιβάλλοντα'. Επί του παρόντος είναι υποψήφια διδάκτορας του Τμήματος Θεάτρου του ΑΠΘ όπου η έρευνά της επικεντρώνεται στη χρήση πολυαισθητηριακών ερεθισμάτων, με έμφαση στις αισθήσεις της γεύσης και της όσφρησης, ως ερμηνευτικά εργαλεία στο πλαίσιο μουσειακών εκθέσεων. Έχει συνεργαστεί στο παρελθόν με πλήθος πολιτιστικών οργανισμών στην Ελλάδα και το εξωτερικό και δουλειά της έχει παρουσιαστεί σε μεγάλες διεθνείς διοργανώσεις (London Festival of Architecture, Prague Quadrennial of Performance Design, Space & Architecture, European Public Arts Initiative κ.α.).